

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Bakalářská práce

Pojetí ženy ve vybraných islandských rodových ságách

Michaela Plavjaniková

Mgr. Marie Novotná

Praha 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jsem jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 14. května 2014

Michaela Plavjaniková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Marii Novotné za vedení této práce, za cenné rady a podněty.

Obsah

1. Úvod	6
1.1. Historické a kulturní pozadí	6
1.2. Zdroje: Ságy o Islandčanech	7
2. Metodologie	9
2.1. Shrnutí výsledků dosavadního bádání	9
2.2. Genderový pojmový aparát	10
2.3. Výzkumný problém, výzkumné otázky a výzkumná strategie	12
2.4. Techniky sběru dat	12
2.5. Analytické postupy	13
3. Postavy žen	14
3.1. Dívka	14
3.1.1. Hallgerd	14
3.1.2. Tordís	15
3.1.3. Gudrún	16
3.1.4. Ásdís	16
3.1.5. Torgerd	17
3.1.6. Gudrún	17
3.1.7. Hildigunn	18
3.1.8. Shrnutí: Žena-Dívka	19
3.2. Manželka a matka	22
3.2.1. Jórunn	22
3.2.2. Hallgerd	22
3.2.3. Melkorka	25
3.2.4. Turíd	26
3.2.5. Aud	28
3.2.6. Unn	30
3.2.7. Gudrún	30
3.2.8. Vígdís	34
3.2.9. Valgerd	35
3.2.10. Turíd	35
3.2.11. Shrnutí: Žena-Manželka/Matka	37

3.3.	Rozvedená žena či žena vdova.....	41
3.3.1.	Unn	41
3.3.2.	Aud.....	41
3.3.3.	Tóra.....	42
3.3.4.	Torgerd	42
3.3.5.	Hildigunn.....	43
3.3.6.	Tordís	43
3.3.7.	Hrefna	44
3.3.8.	Gudrún.....	45
3.3.9.	Torgerd	46
3.3.10.	Shrnutí: Žena-Vdova/Rozvedená	47
3.4.	Stará žena.....	51
3.4.1.	Aud/Unn Moudrá	51
3.4.2.	Bergtóra	53
3.4.3.	Torgerd	56
3.4.4.	Katla	57
3.4.5.	Torgunn.....	59
3.4.6.	Shrnutí: Žena-Stařena	60
4.	Závěr.....	64
4.1.	Jak je ve mnou vybraných ságách konceptualizováno ženství?	64
4.1.1.	Téma sňatku, manželství, rozvodu a vdovství.....	64
4.1.2.	Téma spojení ženy s dvěma rodinami	64
4.1.3.	Téma moci	65
4.1.4.	Téma ošacení.....	65
4.1.5.	Téma magie	65
4.1.6.	Téma konkubinátu.....	66
4.1.7.	Téma mimomanželských vztahů	66
4.2.	S jakými modely chování, významy, aktivitami, konotacemi je žena spojována?	66
4.3.	Jaké jsou motivy žen při podněcování k pomstě?	67
4.4.	Jakou roli hraje muž v životě ženy?	68
5.	Zdroje	69

1. Úvod

1.1. Historické a kulturní pozadí

Ságy, které budu analyzovat a interpretovat, pojednávají o době od osídlení Islandu do chvíle, kdy na ostrově bylo zavedeno křesťanství. Podle historiků hlavní vlna kolonizátorů osidlovala Island kolem roku 900, v omezené míře pak kolem roku 930. Pravděpodobných motivů pro osidlování ostrova bylo více. Svou roli sehrála jistě potřeba vhodné zemědělské půdy skandinávského obyvatelstva, dále nedostatek surovin a pracné mýcení lesů v místech existujícího osídlení ve Skandinávii. Mnoho lidí uteklo z Norska v době, kdy Harald Krásnovlasý sjednotil malé norské regiony. K nim lze započítat i Seveřany vypuzené z vikinských osad v Irsku a Skotsku. Island ve většině osídlili právě sedláci hledající zemědělskou půdu. Samotná kolonizace Islandu měla výhodu v tom, že na ostrově na rozdíl od Británie a Irska nežili žádní domorodci, s nimiž by bylo nutné se setkat, nabízel se jim zde dostatek půdy zdarma. S prvními přistěhovalci přišla jak rodina a čeleď, tak i další zájemci. První kolonizátoři si mohli zabrat neomezeně půdy prakticky kdekoliv, přičemž část půdy postoupili právě členům rodiny, dále mužům, kteří je na cestě doprovázeli a v neposlední řadě také propuštěncům¹.

Obyvatelé Islandu byli ovlivněni norskou tradicí, jazykem a kulturou, například systém lokálních sněmů byl odtud převzat. Kolem roku 930 byl založen Alting na Sněmovní pláni. Tento ústřední sněm ostrova, nastolující zákony platné pro celou zem, se konal každý rok v pevně stanoveném termínu kolem letního slunovratu.

Kolonizátoři si s sebou přivezli ve většině pohanskou víru, ač jsou doloženi i křesťanští kolonizátoři, po většinou ze Skotska a Hebrid, kde křesťanství už mělo svou tradici. Praktikovat křesťanství bylo na Islandu nesnadné, chyběli zde duchovní, kteří by mohli provádět náboženské obřady, tudíž se křesťanství rozplynulo ve společnosti budované na pohanských principech². Christianizace ostrova začala z popudu norského krále Olafa Tryggvasona a přijetí křesťanství bylo víceméně účelové. Šlo spíše o posouzení politické a ekonomické situace, kdy islandská společnost byla kvůli přijetí křesťanství rozdělena na

---

¹ H. Kadečková, *Dějiny Islandu*, s. 31

² H. Kadečková, *Dějiny Islandu*, s. 53

dva tábory, hrozil jí rozkol, dvojí zákon a konec míru. Navíc právě norský král Olaf mohl tohoto rozkolu využít a vměšovat se do záležitostí země, omezit plavbu lodí mezi Norskem a Islandem, na které byli Islandčané ekonomicky závislí. Křesťanství proto přijali na Altingu kolem roku 1000, pohanskou víru však člověk mohl v tajnosti praktikovat.

Základ islandské společnosti tvořili sedláci, kteří si byli před zákonem rovni. To však neznamená, že by ve společnosti neexistovaly společenské a sociální rozdíly. Sedláci disponovali největším majetkem – půda představovala zdroj bohatství, navíc vlastnili kostely a majetek v nich. Do této kategorie patří převážná část godů. Jádrem společnosti byli sedláci hospodařící na vlastní půdě a pomyslnou třetí skupinou byli nájemci půdy a dobytka³.

1.2. Zdroje: Ságy o Islandčanech

V této práci analyzuji rodové ságy (tzv. ságy o Islandčanech), které jsou specifickým druhem prozaického vyprávění, žánrem staroislandské literatury. Tyto ságy vyprávějí o událostech z doby osídlování ostrova s těžištěm v letech 930 – 1030, sepsány byly v naprosté většině ve 13. století neznámými, velmi pravděpodobně křesťanskými autory. Společnými rysy těchto ság je strohý dialog, neosobní a hutný styl vyprávění ve 3. osobě, uvádění rodokmenů, častá digrese a realistické popisy prostředí a scén⁴. Jejich styl je střízlivý a strohý, vypravěč je veskrze objektivní a popisuje ženy a muže skrze jejich činy. V ságách se píše především o mužích, jejich usazení na Islandu, skutcích a sporech, které vedli, a které je velmi často přiváděly ke krevním mstám. Avšak na pozadí toho si můžeme všimnout ženských postav, kterým sice ve většině případů nebyl dáván takový prostor, ale které měly vliv na dění kolem sebe, minimálně na dění v kruhu rodiny.

Ohledně ság panují dohady o jejich věrohodnosti, protože je velký časový odstup mezi vyprávěním dějů a jejich sepsáním. Jejich historická věrohodnost je velmi problematičká. Zastánci tzv. ústního vzniku ság jsou toho názoru, že vyprávění o událostech a jejich aktérech se zformovalo v ságu záhy poté, co události proběhly a sága ve víceméně stejné podobě přežila až do doby, kdy jí pisatel sepsal. Příznávají ságám vysoký stupeň fakticity

---

³ H. Kadečková, *Dějiny Islandu*, s. 77

⁴ D. Hartlová, *Slovník severských spisovatelů: dánská literatura, faerská literatura, finská literatura, fínskošvédská literatura, fríská literatura, islandská literatura, nizozemská literatura, norská literatura, švédská literatura*, s. 420

na základě jazyka vyprávění, dochovaných toponym a dokladů o tom, že mnohé postavy ság skutečně existovaly. Navíc Islandané byli vypravěči se smyslem pro genealogie, což mimo jiné vyplývalo z nutnosti znát při všech právních jednáních svůj rodokmen do páté generace. Zastánci opačné teorie, tzv. knižního vzniku ság, zdůrazňovali tvůrčí přínos autorů 13. století, jejich fantazii a uměleckou licenci. Podle nich do ság vnášeli realitu své doby, takže ságy vypovídají spíš o době, kdy byly sepsány⁵. Nyní se opět do popředí dostává koncepce ústního vzniku ság. Podíl fakticity a fikce, folkloru a kreativity pisatelů zůstává v ságách o Islandánech nejasný a může být různý od ságy k sáze. Ve své práci mi půjde o to, abych zjistila a popsala, jak jsou v ságách konceptualizovány ženy. Musím nicméně přihlídnout ke kontextu vzniku ság, aby obraz byl celistvý.

Ságy, které jsem si vybrala, se vyznačují společnými rysy, nejsou tolik protkнуты pohádkovými a magickými motivy jako ságy o dávnověku, odehrávají se na Islandu a nepřímo na sebe navazují. Vybrala jsem čtyři, přičemž každá z těchto ság je ojedinělá. Sága o Gíslim je o konfliktu oddanosti buď k pokrevnímu příbuzenství, nebo k příbuzenství vytvořenému na základě sňatku. Sága o Njálovi je jedna z nejdelších islandských rodových ság a řeší spor dvou přátel Njála a Gunnara, či především spor, který vyvolaly jejich manželky Bergtóra a Hallgerd. V Sáze o lidech z Lososího údolí je jednou z ústředních postav žena – Gudrún, což je věc ojedinělá, jak jsem psala výše, postavami ság jsou především muži. Je to rovněž sága, kde je jedno z největších zastoupení silných a krásných ženských postav vůbec. Tato sága je neobvyklá tím, že klade důraz na milostný příběh, myšlenky a pocity postav⁶. A konečně Sága o lidech z Eyru, která je spíše epizodická a propojující postavou je zde godi Snorri. V ságách najdeme informace o interakcích uvnitř rodiny, vyjednávání sňatků, ale nejsou zde popsány charaktery ani intence postav.

---

⁵ H. Kadečková, *Dějiny Islandu*, s. 19 - 20

⁶ L. L. Bjarnason, *Character Delineation of Women in the Old Icelandic Sagas*, s. 149

2. Metodologie

2.1. Shrnutí výsledků dosavadního bádání

Judith Jesch (1991) píše o atributech ženských postav ság o Islandčanech, založených na tom, s jakými vlastnostmi a ději se ženské postavy ve vyprávění spojují. Těmito atributy jsou „mstivá manželka“, „podněcovatelka“ a „žena coby zdroj potíží“. Dále Jesch zmiňuje konflikt loajality, kterému musí postavy žen čelit, tedy zda být během sporů loajální vůči svému manželovi a jeho rodině nebo vůči své rodině původní⁷. To vše zkoumá na základě archeologických důkazů, runových textů, zmínek z ciziny o severské společnosti a islandských rodových ság.

Podle J. L. Byocka (2001) hrály ženy důležitou roli jako ochránitelky svých rodin a při formování dlouhodobých zájmů rodiny. Tyto zájmy představovalo podněcování ve sporech a krevních mstách, kteroužto roli autor shledává jako charakteristickou a častou pro ženské postavy. Hlavním genderovým rozdílem v ságách je podle něj fakt, že muži se, na rozdíl od žen, mnohdy pokoušeli vyhýbat krevním mstám tím, že upřednostňovali finanční vyrovnání⁸.

Clove (1993) tvrdí, že islandská středověká společnost – a potažmo společnost islandských rodových ság - je řízena podle modelu jednoho pohlaví, a to pohlaví mužského. Přesněji byla řízena jedním genderem, jedním standardem, podle kterého byly osoby posuzovány jako dostatečné a nedostatečné, a tímto standardem byla maskulinita. Strach a antagonismus nezpůsobuje ženskost, ale stav bezmoci, nedostatek vůle nebo její ztráta, s čímž je obvykle ženskost spojena. Žena, označována jako výjimečná, hrdá nebo silná, zastává mužskou roli. Společnost ale není rozdělena na muže a ženy, ale na zdatné muže a výjimečné ženy na jedné straně a na ty ostatní, což je kategorie zahrnující převážně ženy, děti, otroky, staré lidi, nebo lidi bez volebního práva. Zjednodušeně můžeme říci, že zde existuje rozdělení společnosti na slabé a silné, na čestné a nečestné či vítěze a poražené⁹.

---

⁷ J. Jesch, *Women in the Viking Age*, s. 182 - 193

⁸ J. L. Byock, *Viking Age Iceland*, s. 197

⁹ C. J. Clover, *Regardless of sex: Men, Women, and Power in Early Northern Europe*, s. 379 - 380

Doová (2009) dochází ve své práci k závěru, že se muži a ženy vyznačují stejnými vlastnostmi. Biologický faktor a s tím spojená biologická předurčenost k přejímání tradičních typů sociálních rolí musela ve společnosti středověkého Islandu ustoupit do pozadí před nutností přežít v těžkých přírodních podmínkách, tudíž byli upřednostňováni silní jedinci bez ohledu na pohlaví¹⁰.

Jochens (1998) na základě genderové analýzy studuje společnost prezentovanou ságami. Snaží se nahlížet na realitu žen doby Vikingů pomocí ság o Islanděancích a zaznamenaných zákonů. Přičemž ságy považuje jak za historický tak literární zdroj¹¹. Analyzuje manželství, reprodukci, volný čas či práci ve spojení s ženou této společnosti.

Borovsky (1999) navrhuje číst ságy jako texty, které jsou někde na pomezí (orální) „historie“ a (písemné) „fikce“. Byly podle ní sepsány proto, aby středověké publikum pocítilo protnutí minulosti se současností. Ve své práci věnuje pozornost ságám a v nich genderovým rolím a známkám historického posunu v ženských rolích¹².

2.2. Genderový pojmový aparát

V rámci metodologie také musím vymezit pojmový aparát, se kterým budu pracovat. Simone de Beauvoir (1966) došla k závěru, že ženu nedefinuje její biologická dispozice, ale že ženu dělá ženou podílení se na společenské realitě, kterou je ženskost¹³. Normu a lidskost představuje muž, jenž definuje ženu v poměru k sobě, ne samu o sobě, žena je ta, co se od normy odlišuje¹⁴. Dělení podle pohlaví je společností bráno jako normální, přirozené a tedy nevyhnutelné a existuje objektivně ve všech aspektech života. Androcentrické vidění světa je normou. Sociální řád i prostor je založen na mužské nadvládě, o čemž svědčí jak dělba práce, tak místa, která jsou vyhrazena pouze určitému pohlaví¹⁵.

---

¹⁰ L. Doová, „Odějme Tóra v nevěsty úbor!“, *O Genderových stereotypech severské společnosti v době Vikingské éry*, s. 212

¹¹ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 1 - 7

¹² Z. Borovsky, *Never in Public: Women and Performance in Old Norse Literature*, s. 7

¹³ S. Beauvoir, *Druhé pohlaví*, s. 7

¹⁴ S. Beauvoir, *Druhé pohlaví*, s. 10

¹⁵ P. Bourdieu, *Nadvláda mužů*, s. 12 - 13

Podle Oakley (2000) pojem gender vyjadřuje sociální rozlišení maskulinity a femininity. Je to všeobecně přijímaná suma vlastností a chování mužů a žen a závisí na úrovni vývoje vzájemných vztahů mezi muži a ženami v dané společnosti, v dané době či v dané sociální skupině. Pohlaví naproti tomu je kategorií, která se nezmění žádným vlivem¹⁶.

Pohlaví podle Renzetti a Currana (2003) slouží jako základ, na němž se konstruuje kategorie genderu. Gender je společensky utvářený jev, na jehož základě se zvláště mužům a ženám připisují modely chování. Renzetti a Curran popisují genderové stereotypy jako zobecňující, univerzálně platné popisy určité společenské skupiny, tedy popis toho, jak má vypadat maskulinita a femininita¹⁷. V textu mají maskulina a feminina odlišné konotace, přičemž feminina mají konotaci většinou negativní či pejorativního charakteru, žena se pojí s negativními asociacemi¹⁸. Každý kulturní systém v různých historických obdobích obsahuje tři navzájem propojené prvky, a to sociální konstrukci genderových kategorií na základě biologického pohlaví, dělbu práce na základě pohlaví a společenskou regulaci sexuality, v jejímž rámci jsou některé její formy trestány a některé odměňovány¹⁹. Skrze genderovou polarizaci jsou muži a ženy považováni za odlišné bytosti, přičemž odlišnosti vytvářejí jeden z ústředních principů společenského uspořádání a jsou vyjádřeny například způsobem oblékání, vizáží či aktivitami²⁰.

---

¹⁶ A. Oakley, *Pohlaví, gender a společnost*, s. 11 - 12

¹⁷ C. Renzetti, D. J. Curran, *Ženy, muži a společnost*, s. 20

¹⁸ C. Renzetti, D. J. Curran, *Ženy, muži a společnost*, s. 175

¹⁹ C. Renzetti, D. J. Curran, *Ženy, muži a společnost*, s. 21

²⁰ C. Renzetti, D. J. Curran, *Ženy, muži a společnost*, s. 103

2.3. Výzkumný problém, výzkumné otázky a výzkumná strategie

Ústředním tématem mé práce je obraz ženy ve vybraných islandských rodových ságách. Výzkumným problémem pak pro mne bude najít a popsat ve výše zmíněných ságách jak jsou ženy nazírány, jaké obrazy, genderové stereotypy a významy se s nimi spojují. Na následující otázky budu hledat v ságách odpovědi:

Jak je ve mnou vybraných ságách konceptualizováno ženství?

S jakými modely chování, významy, aktivitami, konotacemi je žena spojována?

Jaké jsou motivy žen při podněcování k pomstě?

Jakou roli hraje muž v životě ženy?

Zaměřím se na vlastní interpretaci a popis toho, jak jsou ženy v ságách vylíčeny a co všechno se s nimi spojuje. Chci zjistit, jaké genderové stereotypy vykazuje jejich popis a jak celkově zapadají tyto postavy do obecných představ o femininitě. Pro svůj výzkum použiji kvalitativní výzkumnou strategii.

2.4. Techniky sběru dat

Budu rozebírat písemné literární dokumenty a pro analýzu a interpretaci využiji ucelenou část pramenů, které nebyly vytvořeny za účelem výzkumu²¹. Hodlám provést účelový výběr vzorku, ten bude sevřený – ze ság jsem zvolila jen ságy rodové, které vypoovídají o životě obyvatel ostrova od osídlení Islandu do 11. století a sepsány byly posléze ve 13. století²². Samotný vzorek bude heterogenní, postavy budou do vzorku zařazeny na základě svého genderu. Vyberu ženské postavy, které se v ději významněji vyskytují, a tyto postavy budu analyzovat podle jednotlivých období života – ve čtyřech kategoriích - dívka, manželka + matka, vdova + rozvedená žena a stará žena.

---

²¹ A. Bryman, *Social Research Methods*, s. 515

²² E_Úvod do společenskovedních metod

2.5. Analytické postupy

Rozhodla jsem se, že ve své práci využiji kódování, snáze v textech najdu vzorce a pravidelnosti mezi případy²³. Protože se v ságách nevyskytuje velké množství ženských postav, prvotní rozčlenění textu rozdělím na tematické části, ve kterých se ženské postavy vyskytují. Během kódování pak sebraná data popíšu, roztřídím a zestručním. Tím označím určité úseky textu s cílem rozkrýt jejich význam. Třetím, souběžným postupem, je poznámkování, kdy si budu zapisovat své vlastní, předběžné kódy, jakými interpretuji získaná data. Využiji otevřené kódování a induktivně vytvářené kódy, které budu vytvářet během analýzy dat. Půjdu od tvorby konkrétních kategorií k formování obecnějších. Zaměřím se na prvky, které budou vhodné pro můj výzkum, tedy na gender a obraz ženy. Chci identifikovat témata a významy, které jsou s ženami v ságách spojeny.

Pro kvalitativní strategii je typická vysoká validita a relativně nízká reliabilita, kdy při opakování nedochází vždy ke shodným výsledkům²⁴. Má interpretace ság bude subjektivní, nicméně nesmí dojít ke zkreslení a vynechání relevantních informací, které získám. Výsledky mé práce budou zobecnitelné pouze v rámci jednoho druhu ság, v tomto případě islandských rodových ság. Aby byl výzkum důvěryhodný, musím předmět svého zkoumání přesně identifikovat a popsat. Navíc by měla být zachována vnější validita a tím možnost aplikace i na jiné případy, přičemž výsledek zůstane stejný a přenositelný²⁵.

---

²³ J. Hendl, *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*, s. 246 - 252

²⁴ J. Hendl, *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*, s. 348

²⁵ J. Hendl, *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*, s. 337 - 339

3. Postavy žen

3.1. Dívka

3.1.1. Hallgerd

V sáze o Njálovi je ojedinělá – a také velmi krátká – zmínka o Hallgerdě coby dítěti. Hallgerd byla jednou z Höskuldových a Jorúninných dětí. Byla hezká, byla štíhlé postavy a vlasy měla dlouhé k pasu a jemné jako hedvábí²⁶. Setkáme se s ní ve chvíli, kdy si s ostatními děvčaty hrála na podlaze. V této chvíli na ní zavolal její otec Höskuld, vzal ji za bradu, políbil jí a dcerka zas odešla. Höskuld se následně zeptal svého bratra Hrúta, přihlížejícího také Hallgerdině aktivitě, zda si myslí, že je Hallgerd hezká. Hrút odpověděl, že je to hezké děvče a že její krása bude příčinou mnohých utrpení. Poukázal však na to, že Hallgerd má zlodějské oči. Höskuld se pro jeho slova urazil a po nějaký čas s bratrem nemluvil²⁷. Hallgerdiny zlodějské oči byly skutečně předzvěstí toho, jaká v dospělosti tato žena bude. Avšak o tom, že Höskuld svou dceru velmi miloval, nemůže být pochyb. Z děje ságy také vyplývá, že Hallgerdovým pěstounem byl Tjóstólf. Také je poжил velmi blízký a citový vztah. Hallgerd za Tjóstólfem šla, když byla smutná, když potřebovala pomoci nebo si postěžovat²⁸. Další informace se o Hallgerd dozvídáme ve chvíli, kdy je z ní dívka zralá na vdavky.

Hallgerd vyrostla ve vysokou dívku s půvabnou tváří. Měla velmi krásné, dlouhé vlasy, do kterých se dokonce mohla celá skrýt. Byla však prudké a neústupné povahy. Ucházela se o ni Torvald, který měl značný majetek, a i přes to, že byl na trochu nižší sociální úrovni, Höskuld jeho žádost kvitoval. Uvědomoval si, že Hallgerd bude těžké jen tak provdat pro její povahu, o které vědělo široké okolí. Sám se před nápadníkem ani netajil, že s Hallgerd bude těžké vyjít²⁹. Když následně dceři o jejích zasnubách řekl, vyčetla mu: „*Nyní konečně vím, co jsem dlouho jenom tušila, že mě nemáš tak rád, jak jsi vždycky říkal, když jsem ti nestála za to, abys o mých zasnubách jednal se mnou. Také se mi nezdá tento sňatek tak skvělý, jak jste mi slibovali.*“³⁰. Vypravěč poté dodá, že se jistě cítila odstrčená. Tato

---

²⁶ Sága o Njálovi, kap. 1

²⁷ Sága o Njálovi, kap. 1

²⁸ Sága o Njálovi, kap. 10

²⁹ Sága o Njálovi, kap. 9

³⁰ Sága o Njálovi, kap. 10

zmínka je pro ságy velmi netypická, vnitřní stavy postav se zde nevyskytují, v textu se popisuje jen to, co je viditelné. Höskuld nedbal a dceři řekl, že mu její hrdost nebude bránit v plánech, na kterých se nedokážou shodnout. Hallgerd se ještě odvolávala na hrdost rodiny a tedy na hrdost, kterou v sobě má i ona. Odešla však s nepořízenou a se svým smutkem se šla svěřit pěstounu Tjóstólfovi, který ji utěšoval, že se jistě vdá podruhé a poté bude dotázána na názor³¹. O tom, že byl Höskuld rád, že Hallgerd provdal a že měl pocit, že manželství není rovné kvůli Hallgerdině povaze, svědčí i skutečnost, že dceři vyplatil velmi ochotně vysoké věno a řešil ještě s bratrem Hrútem, zda nemá nějaké dary přidat³².

3.1.2. Tordís

Tordís byla nejstarší dcerou Torbjörna a Tóry a sestrou Torkela, Gísliho a Áriho. Popisovaná je tato dívka jako velmi hezká a chytrá. Ještě jako svobodná, nikomu nezaslíbená, se scházela s Bárdem, rovněž nezadaným mužem. Otec ani její bratr Gísli nebyli nadšeni těmito schůzkami, a aniž by Gísli vztah sestře vymlouval, usmrtil Bárda a otce tím velmi potěšil³³. Tordísina reakce na ztrátu partnera není zmíněna, její tužby se rozcházely s otcovými, s kterými se zas ztotožnil Gísli. Později Gísli tvrdí, že to udělal pro její dobro, chránil reputaci jak sestřinu, tak rodiny³⁴. V době, kdy se o Tordísu ucházel Skeggi, se o ní říkalo, že má poměr s Kolbjörnem³⁵. Aby Skeggi dostal svolení od Tordísina otce k sňatku, vyzval Kolbjörna na souboj. Kolbjörn ale po několika dnech ztratil odvalu se bít, Gísli ho nazval sketou a do boje se Skeggim se dal sám – usekl mu nohu, takže o sňatku s Tordísou pak nemohla být řeč. Kolbjörn, potupen tím, že se za Tordísu nebil a že byl nazván sketou, chtěl upálit Tordísu a její rodinu v domě. Rodině se podařilo utéct a Kolbjörnovi oplatili stejnou mincí. S rodinou se pak Tordís uchýlila na Island, kde se svou krásou zalíbila Torgrímovi, který požádal o její ruku a Tordís mu byla zasnoubena. Věnem poté dostala statek Seaból, kde následně hospodařil Torgrím se svými švagry³⁶.

---

³¹ *Sága o Njálovi*, kap. 10

³² *Sága o Njálovi*, kap. 10

³³ *Sága o Gíslim*, kap. 2

³⁴ R. M. Karras, *Marriage and the Creation of Kin in the Sagas*, s. 473n

³⁵ *Sága o Gíslim*, kap. 2

³⁶ *Sága o Gíslim*, kap. 3

3.1.3. Gudrún

Gudbrandova dcera Gudrún se scházela s Hrappem, mužem stíhaným za ubití, kterého Gudbrand přijal k sobě do domu. Hrapp vyhledával Gudrúninu přítomnost a trávil s ní spoustu času, což se ani trochu nelíbilo Gudbrandovi, a tak dceři vynadal a řekl jí, že si nepřeje, aby se s Hrappem bavila potají a beze svědků. Gudrún otci vše slíbila, ale dlouho svůj slib nedržela a s Hrappem se bavila dál. Gudbrand proto uložil Ásvardovi, aby dceru všude hlídal a doprovázel³⁷. Gudrún, doprovázena Ásvardem, se jednou vydala na lískové oříšky. Hrapp je sledoval a odvedl jí stranou. Když je Ásvard šel hledat, přistihl je při milostném aktu a došlo k souboji, při němž mu Hrapp přesekl páteř. Gudrún věděla, že poté, co Hrapp zabil Ásvarda, nebude už moci být Hrapp u jejího otce. Přiznává však, že ještě horší, než smrt Ásvarda, bude pro otce skutečnost, že s Hrappem čeká dítě. Měla starost, že otec Hrappa zabije, ale Hrapp stejně trval na tom, že jejímu otci vše vysvětlí sám. Odvedl Gudrún k ženám a vydal se za Gudbrandem a přiznal se, že zabil Ásbranda kvůli tomu, že je nachytal, jak spolu leží pod lískovým keřem. Hrapp nakonec před Gudbrandem utekl do lesa, kde se skrýval a scházel se s Gudrúnou ještě zhruba rok³⁸. I tento spor skončil mezi muži mnohou smrtí, ale o Gudrún se nedozvíme nadále nic. Pro děj ságy nebyl její osud nadále důležitý.

3.1.4. Ásdís

Ásdís, dcera Styra, udržovala vztah s berserkem Hallim, což nebylo Styrovi po chuti. Když Styr přišel na časté „hovory“ mezi dcerou Ásdísou a berserkem Hallim, žádal po Hallim, aby „*přestal plést dceři hlavu a nedělal mu hanbu a nepříjemnosti*“. Halli mu odpověděl, že k Ásdise „*pojal tak velkou lásku, že od ní už nikdy neupustí*“, poprosil Styra o přátelství a ruku Ásdísy a svou chudobu vyvažoval možnými činy³⁹. Navíc Halli trval na tom, že kdyby slovo od Styra nedostal, jeho hovory s Ásdísou nepřekazí. Styr mu dceru nechtěl dát, ale nakonec mu dal podmínku: aby získal Ásdísu za ženu, musí postavit cestu a ovčín. Když byl Halli se stavbou téměř hotov, prošla kolem něj Ásdís ve svých nejkrásnějších šatech, avšak nejevila o Halliho zájem. Halli poté pronesl následující verše, v nichž je znát zpodobnění samotné Ásdísy: „*Bohyně, jež zlatem/zdobené máš rámě,/ženo s lehounkým krokem/oděná v hebký len/kam krokem svým míříš?/Neklam mě! Vždyť nikdy/jsem tě*

---

³⁷ *Sága o Njálovi*, kap. 87

³⁸ *Sága o Njálovi*, kap. 87

³⁹ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 28

neviděl ještě/v nádheře šperků jak nyní“⁴⁰. Po dokončení práce Styr Halliho zabil a Ásdísu zasnoubil Snorrimu.

3.1.5. Torgerd

V ságách najdeme i ženy, které odmítnou potenciálního nápadníka kvůli jeho nízkému původu. Jednou z nich je Torgerd Egillsdottir. Jejím otci Egilovi se nápadník Óláf Páv zamlouval, ale nedal konečné rozhodnutí, dokud si o nabídce nepromluvil s dcerou Torgerdou, protože ji odmítl provdat bez jejího svolení⁴¹. Poté, co jí otec přednese nabídku, dostane se mu razantního odmítnutí a následující výčitky: „Řekl jsi mi myslím jednou, že mě máš ze všech svých dětí nejraději, ale nyní vidím, že to není pravda, když mě chceš provdat za syna služky, i když je Óláf krásný a skvělého chování,“⁴². Óláf byl synem Höskulda a jeho otrokyně – milenky Melkorky. Jak se však v ději ukázalo, Melkorka byla irskou princeznou, tudíž o nízkém původu Óláfa nemohla být řeč⁴³. Egil tuto skutečnost dceři vysvětloval, ale Torgerd jeho připomínky neposlouchala a zůstalo u její záporné odpovědi. Když se Óláf dozvěděl, jak nechvalně pro něj sňatek vypadá, odpověď Torgerdy považoval za hanlivou a nebyl s ní spokojen. Vzal tedy věci do svých rukou, oblékl si nejlepší plášť a zbroj, jenž vlastnil a vydal se za Torgerdou. Vešel do stanu, rozhlížel se po dívce, a zamířil k té, která se mu zdála nejkrásnější, nejlépe oblečená a hrdého vzezření. Sedl si k Torgerdě, představil se a celý večer spolu rozmlouvali. Óláf na Torgerdu zřejmě velmi zapůsobil, protože nakonec zavolali své otce a začali znovu projednávat Óláfovou žádost a Torgerd se sňatkem souhlasila. Svatba samotná se měla odehrávat v Höskuldsstedech počátkem září – tedy na statku Óláfova otce. Hostina byla velmi bohatá a dorazilo na ni mnoho hostů⁴⁴.

3.1.6. Gudrún

Gudrún, dcera Ósvífrova, byla jedna z nejkrásnějších a nejchytřejších žen, jaké kdy žily na Islandu a v sáze o lidech z Lososího údolí jí patří jedna ze stěžejních a velmi důležitých rolí⁴⁵. Setkáváme se s ní ve chvíli, kdy se svým příbuzným Gestem probírá své sny a ten jí

---

⁴⁰ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 28

⁴¹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 23

⁴² *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 23

⁴³ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 21

⁴⁴ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 23

⁴⁵ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 32

сны postupně vyloží jako předzvěsti jejích čtyř manželství⁴⁶. Gudrúně bylo patnáct let, když se o ni ucházel zámožný Torvald. Gudrúně ale neimponoval, protože měla pochybnosti o jeho odvaze a pak také proto, že byl sociálně níže nežli její rodina⁴⁷. Ósvífr, Gudrúnin otec, ho neodmítl, ale řekl, že ze svatební smlouvy bude jasné, že se nemůže Gudrúně rovnat, Torvald však zachoval klid a prohlásil, že se uchází o ženu, ne o peníze. Gudrún byla Torvaldovi zasnoubena a Ósvífr stanovil ve svatební smlouvě pro Gudrúnu velmi výhodné podmínky týkající se majetku. Od chvíle, kdy manželé budou sdílet lože, měla Gudrún vládnout majetkem a také jí měla patřit polovina všeho majetku, nehledě na to, jak dlouho sňatek dvojici vydrží. Torvald se dále musel zavázat, že bude Gudrúně opatřovat hodnotné šperky, a to tak, aby z toho nebylo škodné jejich hospodářství⁴⁸. Gudrún nebyla dotázána na své mínění a zarytě mlčela. Se sňatkem nesouhlasila, ale zachovala klid a svatba se nakonec konala koncem léta.

3.1.7. Hildigunn

Když se Njál rozhodl opatřit nevěstu Höskuldovi, padla jeho volba na Hildigunnu⁴⁹. Tato dcera Starkada, Flosiho neteř, byla známá v okolí jako rázná a rozhodná žena, navíc velmi pěkná a schopná. Byla tvrdá, nesmlouvavá a odvážná⁵⁰. Njál se vydal za jejím strýcem Flosim na námluvy. Flosimu se nabídka zdála jako dobrá, ale obával se vztahů, které mezi rodinami panovaly. Njál nabízel dost peněz. Flosi zavolal dívku, aby zjistil, zda se jí ženich bude líbit. Hildigunn na návrh odpověděla, že neví, zda ho může srovnat se svou hrdostí. Měla za to, že Höskuldovi chybí vláda nad lidem a dodala k Flosimu: „*A slíbil jsi mi přece, že mě neprovdáš za muže, který nebude mít godství.*“⁵¹. Dementovala dále strýcovu domněnku, že by se za Höskulda nechtěla vdát, ale stanovila si jasnou podmínku, že pokud nebude mít její nastávající opatřenu správu nad krajem, tak se za něj neprovdá. Další její podmínkou bylo, že bude-li se svatba konat, bude to v místě jejího nynějšího bydliště. Všichni s podmínkami souhlasili a Njál za nějakou dobu zařídil Höskuldovi godství na Hvítanesu. Poté byla dívka zasnoubena a byla stanovena svatba⁵².

---

⁴⁶ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 33

⁴⁷ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 34

⁴⁸ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 34

⁴⁹ *Sága o Njálovi*, kap. 97

⁵⁰ *Sága o Njálovi*, kap. 95

⁵¹ *Sága o Njálovi*, kap. 97

⁵² *Sága o Njálovi*, kap. 97

3.1.8. Shrnutí: Žena-Dívka

V ságách se o existenci většiny dívek - a o jejich charakteristikách - dozvíme v okamžiku, kdy otcové začali zvažovat jejich provdání. Najít zde dívku v dětském věku je prakticky nemožné, ač je narození dívky-dcery v ságách zmíněno mnohokrát, její vývoj, dětství a schopnosti jsou ponechány stranou. Mnoho ostatně nenalezneme ani o chlapcích-synech, ačkoliv popisy chlapců jsou barvitější a častější⁵³. U dívek nám musí stačit, že známe jméno, pár menších, víceméně obecných a strohých popisů – několik slov o jejich kráse, povaze a nejvýraznějším rysu. Život dívky představuje určité čekání na vhodného manžela, na provdání, jak o tom píše i Beauvoir (1966)⁵⁴. V ságách vidíme podobné téma, dospívající dívku skutečně líčí jako tu, jež čeká na muže – na muže, který se o ni bude ucházet - a také jako tu, jež čeká na otcovo rozhodnutí ohledně jejího sňatku, ale nemusí tomu tak být vždycky. Vztah svobodné dívky s jiným svobodným mužem není v ságách ničím neobvyklým, ačkoliv mužskými členy rodiny rozhodně nebyl takový vztah schvalován, naopak požadovali po dvojici, aby své scházení ukončila. Často takové milostné scházení skončilo sériemi vražd. Eufemismy jako „*bavili se spolu*“, „*časté hovory*“, „*časté návštěvy*“ či „*vzít za ruku a odvést stranou*“ naznačují existenci milostného vztahu. Nenalezneme ve vyprávění svobodnou ženu, která se během svého života nevdala a jakožto nikdy neprovdaná by nějak, třeba i okrajově, zasahovala do děje. Sňatek byl pro ženskou postavu vstupní branou do dějové linie.

V ságách je svatba vyobrazena jako smlouva, spojení, které dojednávají otec dívky a potenciální ženich. Chyběl-li otec, ujal se této věci dívčin bratr či jiný mužský příslušník rodiny. Otec měl právo provdat svou dceru podle svého uvážení, ale mohl se dcery zeptat na názor a její přání mohlo být bráno v potaz⁵⁵. Dívka, která se nechtěla provdat za navrhovaného muže, mohla na svého otce působit tím, že apelovala na jeho lásku k ní, nebo tím, že odkazovala na rodinnou hrdost a sociální postavení⁵⁶. Dohody mezi muži se většinou týkaly majetku a jeho převodu, v poslední řadě se řešilo datum a místo konání svatby. Mnoho ze svateb bylo také dohodnuto na sněmu, kam se sjíždělo široké okolí a muži tak mohli domluvit podmínky. Dívky se samotného vyjednávání neúčastnily,

---

⁵³ L. Doová, „*Odějme Tóra v nevěsty úbor!*“, *O Genderových stereotypech severské společnosti v době Vikingské éry*, s. 204

⁵⁴ S. Beauvoir, *Druhé pohlaví*, s. 143

⁵⁵ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 17

⁵⁶ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 21

v případě potřeby byly zavolány, aby se vyjádřily. Povětšinou, když byla dívka dotázána na svůj názor ohledně sňatku, byla její odpověď kladná a nechala rozhodnutí na svém otci. Samotný svatební obřad však v ságách nenajdeme. Na základě ság si ještě můžeme všimnout, že hostiny, spojené se svatbou, se většinou konaly v místě bydliště nevěsty. Jochens (1998) dodává, že tato hostina se odehrávala v prestižnější rodině⁵⁷. Najdeme zde často doklad toho, že sňatky se odehrávaly v rámci společenské třídy, do které se člověk narodí⁵⁸. Sňatek s ženou z majetnější či váženější rodiny zvyšoval i muži jeho prestiž. Nicméně příkladů, kdy se dívka odmítne za potenciálního nápadníka vdát kvůli jeho nízkému původu, či jeho odlišné (tedy nižší) finanční situaci, je hned několik. Ve všech případech, když nebyla dívka dotázána, byla dívka rozzuřená otcovým rozhodnutím a manželství posléze nebylo šťastné a brzy skončilo rozchodem či smrtí manžela⁵⁹.

Dívky se do chvíle sňatku pohybují v prostoru otcova nebo pěstounova hospodářství. Z textů také jasně vyplývá, že otcové hráli v životě dcery jednu z hlavních rolí. Rozhodovali o jejich osudu, milovali své dcery, dcera mohla být jejich nejmilejší, nejoblíbenější potomek. Na otcovu lásku se odvolává například Torgerd, když si odmítá vzít Óláfa Páva. Hallgerd se poté, co jí otec zaslíbil muži, kterého nechtěla, uchýlila ke svému pěstounu Tjóstólfovi, který jí utěšoval. O matkách těchto mladých dívek nevíme. Jejich matky do vyjednávání sňatku dcer nemluvily a nejsou zmíněny ani mezi pozvanými na svatební hostinu. Dívky jsou tak nejprve ztotožňovány se svými otci a po sňatku jsou identifikovány ve vztahu ke svým manželům, než ke svým bratrům⁶⁰.

Co se týče charakteristik, je popis dívek, potažmo žen, poměrně stejnorodý, akcentována je jejich krása. Dívky jsou popisovány slovy jako krásná či dokonce nejkrásnější, hezká, velmi pohledná či půvabné tváře. Často zmiňovaná je i hrdost a pýcha, ačkoliv slovo „*pyšnost*“ zde už má značně negativní nádech. Obecně nejsou postavy v ságách vyobrazeny černobíle, obsahují povahové rysy pozitivního a negativního charakteru. Je ale pravda, že některé postavy se přiklánějí spíše k jedné straně. Pozitivními rysy se vyznačovaly popisy Unn, která byla hodná a jemného chování⁶¹, Hrefny, kterou měli

---

⁵⁷ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 30

⁵⁸ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 21

⁵⁹ J. Jochens, *Consent in Marriage: Old Norse Law, Life, and Literature*, s. 150

⁶⁰ R. M. Karras, *Marriage and the Creation of Kin in the Sagas*, s. 485

⁶¹ *Sága o Njálovi*, kap. 1

všichni rádi⁶², Gudrún, jež byla nad jiné rozvážná, výřečná a štedrá⁶³ a Hildigunn, která byla rázná, rozhodná a tak schopná, že se jí málokterá žena mohla rovnat. Hildigunn byla dále tvrdá a nesmlouvavá a nezklamala, bylo-li zapotřebí odvahy⁶⁴. Negativními rysy se vyznačovala Hallgerd, která byla prudké, neústupné a vzpurné povahy⁶⁵ a dále Ásdís, která byla zdatná, ale velmi marnivá a horké krve⁶⁶. I dívky se mohly vyznačovat silou, toliko mužským atributem⁶⁷, jako například statná Torbjörk Silná⁶⁸. Nelze tvrdit, že by se stíraly charakteristiky mužů a žen. S muži se pojí jiné popisy typu – statný, silný, vysoký, vynikající zápasník, ale také uvážlivý, nevlídný, pokojný, chytrý. Faktem zůstává, že právě některé charakteristiky mají obě pohlaví společná, respektive některé rysy typické pro muže a jejich chování lze aplikovat i na ženské postavy. Příkladem jsou atributy jako statečný/á, moudrý/á, rozvážný/á, silný/á⁶⁹.

---

⁶² *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 40

⁶³ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 32

⁶⁴ *Sága o Njálovi*, kap. 95

⁶⁵ *Sága o Njálovi*, kap. 9

⁶⁶ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 28

⁶⁷ C. Renzetti, D. J. Curran, *Ženy, muži a společnost*, s. 108

⁶⁸ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 31

⁶⁹ L. Doová, „Odějme Tóra v nevěsty úbor!“, *O Genderových stereotypech severské společnosti v době Vikingské éry*, s. 205

3.2. Manželka a matka

3.2.1. Jórunn

Jórunn se hned po sňatku s Höskuldem ujala vedení hospodářství. Projevovala se jako chytrá a schopná žena, ale s „*poněkud hrdou myslí*“. S Höskuldem měli šťastné manželství, ačkoliv si to nedávali najevo⁷⁰. Společně měli dva syny a dvě dcery. Když se Höskuld rozhodl pro vycestování do Norska, aby nashromáždil více finančních prostředků a majetku, ujala se Jórunn správy hospodářství a výchovy dětí v době manželovy nepřítomnosti, a jak se zde píše – Jórunn vše spravovala velmi dobře⁷¹. Po návratu manžela zpět na Island musela v domě strpět přítomnost manželovy milenky Melkorky. Höskuld po návratu domů spal každou noc se svou ženou a s Melkorkou se scházel jen málo. Jórunn trvala na tom, aby „*kuběna*“ také vykonávala nějakou činnost, nebo aby její dům opustila. Höskuld tedy Melkorce uložil, aby sloužila jemu a jeho manželce a aby se dále starala o jejich společného syna⁷². Jednou večer mezi ženami došlo k fyzické potyčce, kterou vyvolala Jórunn. Höskuld zakročil a následně Melkorku vystěhoval a zařídil jí vlastní hospodářství⁷³. Höskuld se s manželkou nezřídka radil, často společně rozmlouvali – například po jeho návratu na Island, kdy Höskuld ženě vyprávěl vše o své cestě a o koupi Melkorky⁷⁴. To, jak mu záleželo na názoru a radě manželky, dokládá i fakt, že Jórunn dokonce Höskuldovi zabránila, aby ubil svého bratra Hróta a přiměla ho, aby s bratrem urovnal vztahy a finanční závazky⁷⁵.

3.2.2. Hallgerd

Hallgerd se svým prvním manželstvím nebyla spokojená. Otec se jí na názor na vdavky neptal a ona se cítila nešťastná. Útěchu hledala u svého pěstouna Tjóstólfa, který jí také doprovázel už jako vdanou paní do nového dvorce⁷⁶. Problém v manželství započal Hallgerdiným hospodařením. Na provoz domu vynakládala neúměrné náklady a ve chvíli, kdy zavládl nedostatek zásob, vyčítala jej manželovi Torvaldovi a tomu, že zásob opatřil málo. Po krátké rozmíšce Torvald Hallgerdě vyhuboval a udeřil ji, poté odplul pořídit nové

---

⁷⁰ *Sága o lídech z Lososího údolí*, kap. 9

⁷¹ *Sága o lídech z Lososího údolí*, kap. 11

⁷² *Sága o lídech z Lososího údolí*, kap. 1

⁷³ *Sága o lídech z Lososího údolí*, kap. 13

⁷⁴ *Sága o lídech z Lososího údolí*, kap. 13

⁷⁵ *Sága o lídech z Lososího údolí*, kap. 19

⁷⁶ *Sága o Njálovi*, kap. 10

zásoby. Hallgerd seděla doma s těžkou hlavou a postěžovala si na manžela pěstounu Tjóstólfovi⁷⁷. Ten nelenil a Hallgerdu pomstil – jejího manžela ubil. Hallgerd poté Tjóstólfa poslala ukrýt ke svému strýci a na rozloučenou následně obdarovala ze svých truhel všechnu čeleď. Odjela k otci, který za Torvaldovo ubití zaplatil vysokou pokutu. Hallgerdin majetek se však pomalu rozrůstal⁷⁸.

Glúmovi jeho záměr oženit se s Hallgerdou mnozí vymlouvali a poukazovali na to, že prvního manžela dala ubít. Glúm však věřil tomu, že v manželství s ním bude spokojená a vydal se za Höskuldem na námluvy. Höskuld před ním opět nic neskrýval, řekl mu o všech dobrých i špatných vlastnostech své dcery a radil Glúmovi, aby u sebe nenechal pobývat Hallgerdina pěstouna Tjóstólfa, od kterého rovněž plynuly problémy. Höskuld také trval na tom, že tato smlouva se uskuteční jen s Hallgerdiným svolením, protože ta pak nebude moci svalovat vinu za své špatné manželství na jiné⁷⁹. Hallgerd si všechny podmínky smlouvy vyslechla a se sňatkem souhlasila. Otec pak nechal Hallgerdu, aby sama ohlásila své zasnoubení, na což jako vdova měla plné právo, protože již nebyla pod poručnictvím svého otce⁸⁰. Po svatbě se Hallgerd odmítla ujmout domácnosti, což nebylo nijak výjimečné, role hospodyně se ujala jiná žena. Hallgerd si však zjednala služebnictvo a vedla bohatý a štědrý dům a s Glúmem vycházeli dobře⁸¹. Když se jim narodila dcera, pojmenovala ji po své babičce Torgerd. Brzy přišel za Hallgerdou její pěstoun Tjóstólf a žádal po ní, aby se ho ujala. Hallgerd to chtěla nejprve probrat s Glúmem. V sáze čteme, že „*manžela vzala kolem krku*“ a prosila ho, aby jí splnil přání a dovolil Tjóstólfovi zůstat. Glúm manželce vyhověl, protože byla tak „*rozumná*“, že se s ním o věci poradila⁸². Tjóstólf ale odmítal podílet se na práci v hospodářství a mezi ním a Glúmem jeho lenost vyvrcholila hádkou, po které Glúm trval na tom, že Tjóstólf musí z jejich domu odejít. Hallgerd se pěstouna zastávala, mezi manželi také došlo k hádce, která skončila tím, že Glúm Hallgerdu uhodil. Když nešťastnou Hallgerdu spatřil Tjóstólf, žádala ho, aby proti Glúmovi nijak nezasahoval a nepletl se do jejich vztahu⁸³. Tjóstólf však vyhledal Glúma a řekl mu, že neumí nic jiného, než se „*válet Hallgerdě po břichu*“ a Glúma zabil. Hallgerd

---

⁷⁷ *Sága o Njálovi*, kap. 11

⁷⁸ *Sága o Njálovi*, kap. 12

⁷⁹ *Sága o Njálovi*, kap. 13

⁸⁰ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 62

⁸¹ *Sága o Njálovi*, kap. 14

⁸² *Sága o Njálovi*, kap. 15

⁸³ *Sága o Njálovi*, kap. 16

posléze poslala pěstouna ke strýci Hrúтови, který Tjóstólfa ubil. Hallgerd si vyměnila statky s Glúmovým bratrem Tórarinem a odjela do Laugarnes⁸⁴.

S Gunnarem se Hallgerd seznámila na sněmu, kde spolu zapředli rozhovor. Po dlouhé rozpravě vyslovil Gunnar nabídku k sňatku a Hallgerd ho odkázala na svého otce Höskulda, který měl podmínky sňatku dojednat. Samotného jednání byl přítomen i Höskuldův bratr Hrút, který poukázal na to, že manželství Gunnara a Hallgerdy nebude rovné. Gunnar se totiž podle něj vyznačoval dobrou povahou a statečností, kdežto Hallgerd měla „*podivnou povahu a v sobě hodně zlého*“⁸⁵. Hrút varoval Gunnara před sňatkem s Hallgerdou, protože věděl, že Gunnar má zastřený úsudek zalíbením v Hallgerdě. Poté, co mu vylíčili Hallgerdinu povahu, měl Gunnar o sňatku určité pochybnosti, ale nakonec se muži na sňatku shodli a smlouvu sjednali v Hallgerdině přítomnosti⁸⁶. Jejich samotnou svatbu pak provázely další dvě důležité události – rozvod a další sňatek. Na hostině seděla Hallgerd uprostřed lavice pro ženy, z jedné strany měla svou dceru Torgerdu a z druhé Tórhallu. Mezi hosty Hallgerdiny a Gunnarovy svatby byl mezi jinými i Tráin s manželkou Tórhildou. Právě Tórhild si všimla, že její manžel Tráin nemůže z mladičky Torgerdy spustit oči, mrzelo jí to a pronesla na jeho konto posměšné verše: „*Copak takhle civíš? Jak cibule máš oči?*“⁸⁷. Tráin nelenil, ihned jmenoval svědky a s Tórhildou se rozvedl. Za nedlouho uprostřed hostiny Tráin požádal Höskulda o ruku jeho vnučky Torgerdy. Höskuld se zdráhal, nelíbil se mu způsob, jakým se Tráin rozvedl před chvílí se svou ženou, radil se tedy s Gunnarem, Njálem a Hrútem, zda k sňatku svolit. Hrúтови se sňatek zdál rovný, i Njál měl pro Tráina pochvalná slova. Když se muži domluvili na podmínkách smlouvy, zeptali se Hallgerdy a Torgerdy na jejich názor se sňatkem. Obě souhlasily a Hallgerd dceru zasnoubila, ženy se rozsadily do nového zasedacího pořádku na ženské lavici, a tak byla Torgerd provdána na matčině svatbě ve čtrnácti letech⁸⁸. Torgerdinu sňatku žádné dlouhé vyjednávání podmínek nepředcházelo.

Manželství s Gunnarem provázel Hallgerdin spor s Bergtórou, který vygradoval v mohutný koloběh krvavých mest. Hallgerd se v tomto sporu vyjadřovala na Bergtóriin a Njálův účet

---

⁸⁴ *Sága o Njálovi*, kap. 17

⁸⁵ *Sága o Njálovi*, kap. 33

⁸⁶ *Sága o Njálovi*, kap. 33

⁸⁷ *Sága o Njálovi*, kap. 34

⁸⁸ *Sága o Njálovi*, kap. 34

výsměšně a samotný spor v podstatě začala jako odpověď na svou raněnou pýchu. Blíž se k tomu sporu dostávám v kapitole o Bergtóre. Hallgerd vedla opět velmi nákladný dům a stalo se, že během nedostatku potravin nařídila svému otroku, aby na jiném statku v Kirkjubö ukradl potraviny a zapálil jejich budovu se zásobami, aby zahladil stopy. Otrok udělenou práci nechtěl provést, ale Hallgerd mu vyhrožovala smrtí⁸⁹. Zde se naplnila domněnka jejího strýce Hróta, který tvrdil, že Hallgerd má zlodějské oči⁹⁰. Později bylo Gunnarovi divné, kde se jídlo vzalo, rozzlobil se na Hallgerdu a vyčínil jí, že by u sebe nerad skrýval zloděje a po hádce ji uhodil. Hallgerd se na manžela naštvala a řekla mu, že za tento políček se mu jednou odmění. Hallgerdina krádež a políček se staly pro Gunnara osudnými. Když se Gunnar bránil svým protivníkům a potřeboval od Hallgerdy pár pramínek vlasů na tětivu, odmítla a připomněla mu, že mu své vlasy nedá jako trest za políček⁹¹. Gunnarova matka Rannveig tento čin Hallgerdě vyčítala s tím, že to ona může za Gunnarovu smrt. Vztahy mezi nimi se vyhrotily natolik, že se Hallgerd bála o vlastní život a prchla s jedním ze synů pryč⁹².

S Gunnarem měla Hallgerd dva syny – Graniho a Högniho. Grani byl podobný matce svou povahou, čímž chce vypravěč poukázat především na Hallgerdiny negativní povahové vlastnosti a na to, že právě ty její syn Grani podědil. Neznamená to však, že by synové dědili po matce jen negativní vlastnosti. Högni byl zas povahy svého otce, měl dobré srdce a Gunnar před svou smrtí požádal Njála, aby se Högniho ujal⁹³. Když Hallgerdina dcera Torgerd přivedla na svět chlapce, chtěla po matce radu, jak má dítě pojmenovat. Hallgerd svého vnuka pojmenuje Höskuld, po svém otci⁹⁴.

3.2.3. Melkorka

Zdánlivě němou otrokyni Melkorku koupil Höskuld v Norsku za tři marky stříbra, což byla cena jako za tři ženy, či cena za ubití jednoho muže⁹⁵. Höskuld si Melkorku vzal do svého stanu a následně spolu sdíleli lože⁹⁶. Když se Höskuld vrátil s otrokyní na Island, jeho manželka Jórunn nesla přítomnost jiné ženy ve svém domě těžce, ale Höskuld si přál, aby

---

⁸⁹ *Sága o Njálovi*, kap. 48

⁹⁰ *Sága o Njálovi*, kap. 1

⁹¹ *Sága o Njálovi*, kap. 77

⁹² *Sága o Njálovi*, kap. 77

⁹³ *Sága o Njálovi*, kap. 75

⁹⁴ *Sága o Njálovi*, kap. 55

⁹⁵ *Sága o Gíslim*, kap. 30

⁹⁶ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 12

se s otrokyní jednalo slušně⁹⁷. Dle ságy Höskuld spal každou noc se svou ženou a s otrokyní – „*souložnicí*“ se stýkal jen málo. Melkorka porodila chlapce, kterého Höskuld pojmenoval Óláf po svém příbuzném. Jórunn trvala na tom, aby se otrokyně podílela na práci v hospodářství, Höskuld ji tedy uložil, aby sloužila jemu a manželce a aby pečovala o syna⁹⁸. Melkorka se vyznačovala nápadně vznešeným a důstojným chováním a později Höskuldovi sama prozradila, jak se jmenuje a především to, že jejím otcem je irský král Myrkjartan, a že byla v patnácti letech odvečena jako válečná kořist. Poté, co mezi Melkorkou a Jórunn dojde k potyčce při tom, kdy Melkorka pomáhala Jórunn se svlékáním, vystěhoval Höskuld Melkorku i syna, dal jim vlastní hospodářství, kterému se říkalo v Melkorkastadech, a dal ji vše potřebné k jeho zařízení⁹⁹. Höskuldovi nabídl Tórd, že si k sobě vezme malého Óláfa na vychování a odkáže mu své jmění, protože neměl vlastních potomků, kteří by majetek mohli zdědit. Höskuld souhlasil a s Tórdem se na opatrovnictví dohodl. Melkorka Höskuldovo rozhodnutí těžce nesla, nechtěla se odloučit od syna, navíc jí přišlo, že Tórdova výchova není pro jejího syna důstojná. Höskuld však trval na svém a upomínal na Tórdův majetek, který Óláf zdědí a Melkorka také mohla syna kdykoliv navštívit¹⁰⁰. Melkorka poté sama bydlela v Melkorkastadech a Höskuld se o její hospodářství staral čím dál tím míň, protože podle něj starost o její hospodářství náležela Óláfovi, který slíbil pomoc. Melkorka se nelíbila způsob, jakým se k ní Höskuld choval a chtěla mu jeho chování oplatit. Melkorka se zanedlouho vdala za bohatého Torbjörna, kvůli tomu, aby svému synu Óláfovi zařídila dostatek finančních prostředků na cestu do Irska a také proto, aby se pomstila Höskuldovi za to, že o ní nejevila dostatečný zájem¹⁰¹. Pro Höskulda to byla „*těžká rána*“, sňatek Melkorky nesl těžce, emoce a hněv ale potlačil, protože šlo o příbuzné. Melkorka měla s Torbjörnem syna Lambiho, více však se o jejich vztahu nedozvídáme¹⁰².

3.2.4. Turíd

První manželství Turídy s Geirmundem skončilo za dramatických okolností. Toto manželství nepatřilo mezi ta šťastná a sága ještě dodává, že si za špatný stav svazku mohli

---

⁹⁷ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 13

⁹⁸ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 13

⁹⁹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 13

¹⁰⁰ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 16

¹⁰¹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 20

¹⁰² *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 21

oba. Po třech letech soužití, kdy dvojice bydlela u Turídina otce Óláfa Páva, chtěl Geirmund odjet ze země. Měl však v plánu nechat manželku a roční dceru doma aniž by jim zanechal finance¹⁰³. Turíd s matkou Torgerd byly rozhořčené a šly si postěžovat Óláfovi. Ničeho však nedosáhly, protože jim Ólaf připomněl, že on dceru za Geirmunda provdat nechtěl, že jeho štědrost a majetek uchvátily hlavně Torgerdu. Ólaf dále trval na tom, ať dcera s dítětem zůstanou doma a sám Geirmundovi daroval kupeckou loď. Když se ale Ólaf vzdálil z domu, Turíd si zavolala čeledíny a vydali se společně i s malou dcerou na Geirmundovu loď. Neuposlechla tedy přání otce a vydala se Geirmundovi pomstít. Navrtala člun jeho lodi, poté vstoupila na loď, kde všichni muži spali, zanechala u spícího Geirmunda dceru a vzala mu meč Forbít. Probudivší se Geirmund následně prosil svou manželku, ať si dceru vezme zpět a vrátí mu meč a na oplátku jí sliboval finanční zabezpečení. Turíd ale jeho nabídku odmítla a s manželem se rozešla. Po návratu domů nebyl její otec jejím chováním nadšen, ale nijak nezakročil. Geirmund poté s lodí ztroskotal a i s dcerou se utopil¹⁰⁴. Turíd se vdala podruhé za bohatého Gudmunda. Společně měli tři syny a dvě dcery¹⁰⁵.

Turíd se angažovala ve sňatku svého bratra Kjartana. Nestávalo se často, že by sestra radila svému bratrovi ohledně sňatku. Turíd přišla přivítat navrátilivšího se bratra na Island ve společnosti mladé a krásné Hrefny. Pro svou vyvolenou Gudrúnu přivezl Kjartan z Norska drahocenný šátek, ale věda, že na něj nepočkala a vdala se, zatímco on byl pryč, nechal Hrefnu, ať si šátek vyzkouší. Hrefna se mu líbila a řekl, že by bylo nejlepší, kdyby mu patřilo obojí, děvče i šátek¹⁰⁶. Následující zimu zapředla Turíd s Kjartanem rozhovor a radila mu, že stesku po Gudrúně se nejlépe zbaví tím, když se ožení a to právě s Hrefnou. Dodala, že Hrefna se mu sice nemůže ve všem rovnat, ale další takové děvče by na Islandu hledal těžko, a že její vtip se určitě vyrovná její kráse. Turíd dále zdůrazňovala dobrý sociální status Hrefnina otce a jeho výbornou majetkovou situaci. Kjartanovi se sestřina rada líbila a stejný večer strávil rozmluvou s Hrefnou¹⁰⁷. Když Kjartan vznesl svou žádost, dostalo se mu pozitivního přijetí a odpovědi, jak od otce, tak od dívky. Svatba se konala na

---

¹⁰³ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 30

¹⁰⁴ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 30

¹⁰⁵ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 31

¹⁰⁶ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 44

¹⁰⁷ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 45

dvorci Kjartanova otce a Kjartan dal Hrefně svatebním darem právě ten drahocenný šátek¹⁰⁸.

3.2.5. Aud

Rozhovor mezi Audou a Ásgerd, manželkami bratrů Gíslího a Torkela, rozpoutal kolotoč násilí. Aud s Ásgerdou seděly ve stavení pro ženy a šily košile pro své muže. Výrobou oblečení pro muže projevovaly ženy-dívky svou lásku k němu. Ženy-manželky pak byly odpovědné za výrobu oblečení pro svou domácnost a manžely¹⁰⁹. Během výroby košil Ásgerd požádala Audu, aby připravila látku na košili Torkela, Ásgerdina manžela. Aud odmítla a poukázala na Ásgerdinu lásku k Vésteinovi tím, že jí vyčetla, že kdyby se jednalo o šití jeho košile, nechtěla by po Audě, aby se na výrobě podílela¹¹⁰. Ásgerd se ale odmítala vzdát svého zalíbení ve Vésteinovi, Audinu bratrovi a sama Aud ji prosila, aby o věci již dále nemluvily. Ásgerd se však ohradila tím, že na tom, že se jí líbí Véstein, není nic špatného a připomněla Audě její vztah s Torgrímem, který měla, než se vzdala za Gíslího. Aud se proti její řeči ohradila: „*Na těch schůzkách nebylo nic, co by mohlo ublížit něčí cti. A od té doby, co jsem se vdala, nikdy jsem nepromluvila s žádným mužem tak, abych dala příčinu k lidským řečem*“¹¹¹. Torkel slyšel celý jejich rozhovor, při němž Ásgerd přiznala milostný vztah s Vésteinem. Žárnil a zuřil. Aud se obávala Torkelovy reakce a prohlásila, že často vzešlo z ženských řečí zlo. Aud chtěla věc vyřešit tak, že si s Gíslim večer o všem popravdě promluví, protože společně vždy probrali vše, co je trápilo a s čím si nevěděli rady. Ásgerd na to šla jiným způsobem. Aby si manžela udobřila, lehla si večer k němu do postele a „*vzala ho kolem krku*“¹¹². Torkel její přítomnost a společný sex odmítl. Ásgerd zaútočila na manžela tím, že mu vyhrožovala rozvodem. Prohlásila, že se o místo v jeho posteli prosit nebude a dala mu na vybranou, buď s ní bude sdílet lože jako obvykle, nebo si přivede k posteli svědky a rozvede se s ním. Odveze si tak svůj majetek a věno a nebude mu nadále ubírat místo v posteli. Torkel poté změnil názor, Ásgerd si lehla pod jeho přikrývku a netrvalo dlouho a „*smířili se*“¹¹³.

---

¹⁰⁸ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 45

¹⁰⁹ J. Johens, *Women in Old Norse Society*, s. 71

¹¹⁰ *Sága o Gíslim*, kap. 9

¹¹¹ *tamtéž*

¹¹² *Sága o Gíslim*, kap. 9

¹¹³ *Sága o Gíslim*, kap. 9

Audu s bratrem Vésteinem pojil hluboký cit, takže když byl zabit, nesla to Aud těžce a chtěla, aby se někdo z mužů chopil pomsty za jejího bratra. Tím, kdo jeho smrt pomstil, byl nakonec Audin manžel Gísli¹¹⁴. Gísli s Audou obecně tvořili harmonický svazek. Krom důvěry a komunikace, které mezi nimi panovaly, probírali Gísliho sny, nebo se společně podíleli na domácích pracích, jako například při zavěšování čalounů na stěny¹¹⁵. Gísli se ujal pomsty za Vésteina a ubil jeho vraha, manžela své sestry, Torgríma. Následně byl Gísli prohlášen za psance a musel utéct. Prodali pozemky a Aud si zařídila nový dvorec v Geirtjólfjordu¹¹⁶. Eyjólf, najatý, aby našel Gísliho a ubil ho, nabízel Audě peníze za vyzrazení Gísliho úkrytu. Odmítla manžela zradit i pod pohrůžkou násilí¹¹⁷. Byla vůči manželovi loajální během mnoha let jeho vyhnanství. Gísli se za Audou často vracel, protože jí měl moc rád a nemohl bez ní dlouho být¹¹⁸. Eyjólf nadále Audě nabízel finance, a to tři sta ve stříbře, sumu, která byla vypsána za Gísliho hlavu. Dále jí nabídl, že jí najde manžela, se kterým by měla lepší život, život s rodinou a přáteli, kterého se jí nedostávalo¹¹⁹. Aud si od Eyjólfa nabízené peníze potěžkala v ruce s tím, že s nimi může naložit, jak bude chtít. Měšcem plným peněz následně Eyjólfa uhodila do obličeje. Odmítla manžela vydat a připomněla Eyjólfovi, aby nikdy nezapomněl na hanbu kvůli tomu, že ho udeřila žena. Eyjólf se rozčílil a vyzval muže: „*Chyťte toho psa a zabijte jej, i když je ženského rodu!*“, jeho muži se však odmítli řídit jeho rozkazem, protože se tak „*podlého*“ činu na ženě nechtěli dopustit¹²⁰. Aud byla manželovi nablízku do poslední minuty, stála po jeho boku a odvážně bojovala kyjem proti Eyjólfovi a jeho družině¹²¹. Po Gísliho smrti se Aud vydala do Říma s vdovou po Vésteinovi¹²². Gísli a Aud jsou ukázkovým příkladem loajality vůči vazbám vzniklým manželstvím, namísto toho, aby upřednostňovali vazby dané pokrevním příbuzenstvím¹²³.

---

¹¹⁴ *Sága o Gíslim*, kap. 13

¹¹⁵ *Sága o Gíslim*, kap. 15

¹¹⁶ *Sága o Gíslim*, kap. 20

¹¹⁷ *Sága o Gíslim*, kap. 22

¹¹⁸ *Sága o Gíslim*, kap. 23

¹¹⁹ *Sága o Gíslim*, kap. 30

¹²⁰ *Sága o Gíslim*, kap. 30

¹²¹ *Sága o Gíslim*, kap. 33

¹²² *Sága o Gíslim*, kap. 37

¹²³ J. Jesch, *Women in the Viking Age*, s. 193

3.2.6. Unn

Unn byla bohatou a jedinou dědičkou po svém otci Mördovi¹²⁴. Na svatbu s Hrútem čekala celé tři roky, zatímco on byl v Norsku, kde se snažil získat své dědictví. Hrút se tam sblížil s Gunnhildou, královnou matkou. Když se vracel na Island, Gunnhild ho ze žárlivosti „proklela“, aby „*nikdy nepožil rozkoše*“ se svou ženou¹²⁵. Hrút přijel na Island, oženil se s Unnou, a odevzdal manželce vládu nad celou domácností. Jejich manželství ale nebylo „*valné*“¹²⁶. S Hrútem jezdila Unn na sněmy, protože toužila vidět svého otce Mörda a chtěla si mu postěžovat, že je nešťastná. Unn však otci nedokázala říct, co je důvodem její nespokojenosti. Mörd řešil celou věc s Hrútem a dalšími svědky, ale když zjistil, že se Hrút chová k Unně dobře, a že Unn je „*paní ve svém domě*“, rozhodl, aby dcera odjela s manželem zpět domů. Celé léto spolu manželé vycházeli dobře, ale postupně se jejich soužití začalo opět horšit¹²⁷. Unn se následně vydala na další sněm za svým otcem, kde jí otec s láskou přivítal. Na vztahu Mörda a Unny je vidět, že spolu mohl mít otec s dcerou láskyplný vztah, který byl v tomto případě umocněn tím, že Unn byla Mördovým jediným dítětem. Po dlouhé rozmluvě mu nešťastná Unn prozradila, z čeho její neštěstí pramení. Řekla otci, že se s Hrútem chce rozvést, protože spolu nedokážou manželsky žít. Špatný milostný život, či spíš jeho absence, pro manželskou dvojici nakonec skutečně znamenal důvod k rozvodu¹²⁸.

3.2.7. Gudrún

Gudrún své první manželství prožila s Torvaldem, kterého „*neměla příliš v lásce*“ a soužití manželovi neulehčovala. Torvald nedokázal držet krok s Gudrúninou touhou po drahocennostech a ona mu oplácela svým nepřátelstvím. Na scéně se také objevil Tórd, který u dvojice často pobýval a s Gudrúnou ho pojily sympatie, kterých si všimlo široké okolí. Zhruba po dvou letech manželství se Gudrún opět dožadovala nějakých „*skvostů*“, Torvald jí vyčetl, že nezná míru a uhodil ji, na což Gudrún reagovala slovy: „*Dal jsi mi nyní, na čem nám ženám velmi záleží, abychom totiž měly dobrou barvu tváře, a od nynížka nebudu na tobě už nikdy nic chtít.*“¹²⁹ Když si později postěžovala Tórdovi, dostalo se jí

---

¹²⁴ *Sága o Njálovi*, kap. 1

¹²⁵ *Sága o Njálovi*, kap. 6

¹²⁶ *Sága o Njálovi*, kap. 6

¹²⁷ *Sága o Njálovi*, kap. 6

¹²⁸ *Sága o Njálovi*, kap. 7

¹²⁹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 34

rady, jak se manželovi pomstít. Měla pro Torvalda ušít košili s velkým výstřihem, jenž by stačil na rozvod. Gudrún tak učinila a následně prohlásila své manželství za rozloučené¹³⁰. Rovněž Tórd vyřešil své manželství s Audou „*Kalhotkou*“ rozvodem¹³¹. Zanedlouho nato se Gudrún za Tórda vdala, ale jejich společné manželství skončilo brzy Tórdovým utonutím, což těhotnou Gudrúnu hluboce zasáhlo. Společného syna Tórda dala na vychování ke svému dobrému příteli Snorrimu¹³².

Když s nabídkou ke sňatku po nějaké době přispěchal za mladou vdovou Bolli, odmítla jeho nabídku s ohledem na lásku ke Kjartanovi. A i když jí Bolli řekl o vztahu Kjartana s norskou princeznou Ingibjörgou, zdráhala si ho vzít. Gudrún nabídku nakonec přijala po naléhání otce a bratrů. Zpočátku jejich soužití „*nebylo valné*“, zvláště poté, co Gudrún zjistila, že na ní Kjartan po svém návratu rovněž nezapomněl. Na Kjartana stále myslela, ale „*nedávala to najevo*“¹³³. Na záchraně jejich manželství se podílel Gudrúnin otec Ósvífr, který jim radil, aby koupili nové pozemky a nerozcházel se kvůli „*maličkostem*“¹³⁴. Oba dva se podíleli na koupi pozemků a vedli hospodářství v Tunze. Gudrún velice žárlila na Kjartanův sňatek s Hrefnou a poté, co se mezi těmito dvěma rodinami projeví majetkové problémy, byl Kjartan na Gudrúnino naléhání ubit. Dodejme, že k ubití Kjartana podnítila svého manžela výhrůžkou rozvodu a své bratry tím, že by jim k povaze více sedělo, kdyby byly dcerami prostého sedláka, protože stejně jako ony nejsou ke škodě ani k užítku¹³⁵. Nakonec se ubití svého pobratima a příbuzného ujal Bolli. Když se navrátil z výpravy domů, Gudrún ho radostně přivítala a prohlásila, že tento den oba vykonali velké dílo – ona upředla dvanáct loktů vlny a Bolli ubil Kjartana¹³⁶. Bolli však věděl, že Gudrún nese Kjartanovu smrt těžce a vyčetl jí to. Její vztah s Bollim se však po Kjartanově smrti zlepšil a brzy se jim narodil syn Torleik¹³⁷. Kjartanovi bratři se po několika letech matčina podněcování k pomstě vydali ubít Bolliho. Více než Bolliho síly se však skupina bojovníků obávala Gudrúny a její dobré rady a úsudku, kterými byla pověstná¹³⁸. Když Bolli zpozoroval blížící se skupinu Kjartanových bratrů, poslal Gudrúnu pryč. Gudrún odmítala

---

¹³⁰ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 34

¹³¹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 32

¹³² *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 36

¹³³ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 43

¹³⁴ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 47

¹³⁵ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 48

¹³⁶ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 48

¹³⁷ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 52

¹³⁸ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 54

odejít, mínila, že se nemůže stát nic, co by nemohla vidět a navíc Bollimu radila, že by bylo pro něj lepší, kdyby s ním zůstala. Bolli však trval na svém a Gudrún nakonec ze salaše odešla a šla k blízkému potoku prát prádlo¹³⁹. Muži Bolliho v salaši zabili. Gudrún se s nimi potkala, když šla od potoka s prádlem a zeptala se jich, jak jejich utkání dopadlo. Muži jí podrobně vyprávěli celý průběh boje, přičemž jeden z mužů si do Gudrúniny modré zástěry otřel zakrvavený hrot oštěpu, kterým Bolliho zranil. Ostatní muži se Gudrúně za jeho jednání omlouvali, avšak poznali, že pod zástěrou „*vyrůstá jejich zhoubece*“ a odjeli¹⁴⁰. Ač se Gudrúnino chování může zdát poměrně chladné, s vrahy svého manžela ale mluvila, aby se o nich dozvěděla víc a lépe proti nim mohla zakročit. Svou duchapřítomností a sebeovládáním v tomto případě naopak potvrdila, že jí na Bollim nesmírně záleželo a jeho smrt pro ni byla skutečně bolestivá. To dokládá i fakt, že na pomstu vyčkávala dlouhou řadu let a neupustila od ní.

Čtvrtý sňatek uzavřela Gudrún s Torkelem. Gudrúně již zemřel otec Ósvífr a sňatek tedy zařizoval Snorri a rozhodující slovo patřilo Gudrúniným synům Torleikovi a Bollimu. Torkel se s Gudrúnou oženit chtěl, protože padly dvě největší překážky, které ho odrazovaly – Bolli byl pomstěn a Torgils, další Gudrúnin nápadník, byl mimo hru. Torkel sám byl velmi zámožný muž, ovšem Gudrún za léta dobrého hospodaření nahromadila mnoho finančních prostředků, přála si tedy, aby se svatební hostina odehrávala v jejím domě¹⁴¹. Tím deklarovala svou mimořádně dobrou finanční situaci. Během samotné svatební hostiny se ke Gudrún přišel ukrýt její příbuzný Gunnar. S jeho ukrytím nesouhlasil Torkel, nechal Gunnara zajmout, ale Gudrún zas poslala své muže, aby Gunnarovi pomohli a trvala na jeho záchraně za cenu násilí. Gudrún měla silnější družinu a do věci se vložil Snorri, který Torkelovi domlouval, aby ve věci nijak nezasahoval. Gudrún totiž měla více prostředků, aby přemohla jak Snorriho, tak Torkela, navíc připomínal ženichovi jeho závazanost vůči Gudrúně a Snorrimu, a také to, že lepší nevěstu by v kraji nenašel. Celý zásah by tak byl značně proti jeho zájmům. Torkel se nakonec umírnil¹⁴². Ač samý začátek manželství byl značně dramatický, Gudrún a Torkel se měli velmi rádi a měli spokojené manželství. Když pak Gudrún chtěla učinit něco pro Gunnara, Torkel nechal rozhodnutí

---

¹³⁹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 55

¹⁴⁰ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 55

¹⁴¹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 68

¹⁴² *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 69

zcela na ní. Gudrún si přála, aby Torkel Gunnarovi daroval loď a vše potřebné, aby mohl odjet z Islandu. Že to nebyl žádný levný dar, potvrzuje i Torkel, když manželce s úsměvem řekl, že rozhodně není žádný „*skrblik*“¹⁴³. Dodal ještě, že by Gudrún nemohla mít za muže malicherného člověka, protože by se nehodil k její povaze¹⁴⁴. Co se týče hospodaření, Torkel vedl nákladný život. V tom mu však Gudrún nebránila, protože byla toho názoru, že majetek je k tomu, aby si jím získali vážnost. I ona vedla domácnost v hojnosti¹⁴⁵.

Gudrún měla s Torkelem syna Gelliho, jednalo se v pořadí o jejího čtvrtého syna. O prvním synovi Tórdovi se od chvíle, kdy se ho jako malé dítě ujal Snorri, nic nedozvídáme. Co se však ze ságy dozvídáme je to, že Gudrún měla nejraději svého syna Bolliho. Nicméně finančně pomáhala všem svým dětem. Starší Torleik se rozhodl pro výpravu do Norska, protože už nechtěl „*sedět doma jak ženské*“ a od matky a otčíma si vyžádal finance na cestu¹⁴⁶. Za pár let přišel za Gudrúnou a otčímem i osmnáctiletý Bolli s tím, aby mu otčím dělal námluvčího Tordísy, dcery Snorriho. Bolli dal najevo, že jiná ženitba pro něj nepřichází v úvahu. Bolli byl Gudrúniným oblíbencem, měla ho velmi ráda a mohla se vždy spolehnout, že zrovna on se bude vždy řídit její vůlí, a tak nehodlala šetřit prostředky, protože chtěla, aby Bolli Tordísu za ženu dostal¹⁴⁷. Bolli se s Tordísou oženil a měli spolu dceru Herdísu, kterou si Gudrún velmi oblíbila a nabídla se, že děvčátko vychová. Společně s vnučkou pobývala u Gudrúny v Helgafellu i její snacha Tordís¹⁴⁸.

Když Torkel utonul, Gudrún nesla jeho smrt těžce, smutek držela až do své smrti. Jejich společný syn Gelli se ujal ve čtrnácti letech spolu s matkou hospodářství. Z Gudrúny se stala pobožná vdova a byla první ženou na Islandu, která se naučila zpívat žalmy. Trávila čas s vnučkou Herdís, kterou měla velmi ráda, a společně chodily do kostela na modlitby¹⁴⁹. Její nejmilejší syn Bolli trávil mnoho času mimo Island a Gudrún se vždy těšila z jeho přítomnosti. Jednou spolu Gudrún s Bollim dlouho rozmlouvali a Bolli se zajímal o to, koho matka měla ze svých mužů nejraději. Gudrún promluvila o všech svých mužích,

---

¹⁴³ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 69

¹⁴⁴ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 69

¹⁴⁵ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 74

¹⁴⁶ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 70

¹⁴⁷ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 70

¹⁴⁸ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 72

¹⁴⁹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 76

ale z její řeči vyšlo najevo, že nejvíce milovala Kjartana, kterému také nejvíc ublížila¹⁵⁰. Gudrún je v sáze popisována jako první jeptiška a žena, jež nechala postavit na Islandu kostel, rovněž jako poustevnice a jedna z nejvýznamnějších žen svého stavu v zemi. Dožila se vysokého věku, ve stáří oslepla. Zemřela v Helgafellu, kde byla i pochována¹⁵¹.

3.2.8. Vígdís

Vígdís byla manželkou godiho Tórda. O jejich manželství se vědělo, že doma dominuje spíše Vígdís. Na jejich hospodářství se přišel ukrýt Vígdísin příbuzný Tórólf, muž stíhaný za ubití. Vígdís Tórólfa nijak nekritizovala za jeho čin, ale nebyla si jistá, jestli Tórólfa pod svou střechu vzít. Zvažovala, že ukrytí Tórólfa na jejich domácnost může seslat nebezpečí a věděla, že manžel Tórd není „*velký hrdina*“. Rovněž byla toho názoru, že rozhodnutí žen o důležitých věcech nebývají dost uvážena¹⁵². Nakonec však Tórólfa ukryla v jedné z budov a šla o věci zpravit manžela. Tórd trval na tom, že svou střechu poskytne jen muži bez úhony, Vígdís ale dala Tórólfovi své slovo, že mu poskytne úkryt, a nemínila ho brát zpět. Manželé se pohádali a Tórd Vígdíse její čin velmi vyčítal¹⁵³. Když na statek přišli muži pátrající po Tórólfovi, jeden z nich, Ingjald, nabídl Tórdovi za vyzrazení Tórólfova úkrytu peníze a Tórd je přijal. Ale dohodli se, že se o jejich ujednání nikdo nedozví. Vígdís však tušila ze strany manžela nějaký podvod. Dala tedy otroku nabídku finanční odměny a získání svobody za ukrytí Tórólfa. Ten nabídku přijal a Tórólfa odvedl k Vígdísinu příbuznému, který Tórólfa přijal a prohlásil, že je škoda, že má tak statečná žena jako Vígdís, tak ničemného muže¹⁵⁴. Ingjald následně nemohl Tórólfa na statku najít a z jeho rozmluvy s Tórdem Vígdís rozpoznala jejich domluvu a velmi se rozčílila. Protože Tórd podle ní získal peníze za Tórólfovu hlavu nepoctivě, vzala peníze a jen zdánlivě je chtěla Ingjaldovi vrátit. Ingjald po nich napřáhl ruku, ale Vígdís ho měšcem udeřila do tváře, až se mu z nosu spustila krev. Zasykala ho hanlivými slovy a odmítla mu peníze odevzdat¹⁵⁵. Kvůli této úmluvě, skutečnosti, že Tórd s manželkou nespolupracoval, se Vígdíse její manžel tak zprotivil, že se s ním rozvedla. Vzala si své drahocennosti a odešla ke svým

---

¹⁵⁰ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 78

¹⁵¹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 78

¹⁵² *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 14

¹⁵³ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 14

¹⁵⁴ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 15

¹⁵⁵ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 15

příbuzným, kteří ještě od Tórda požadovali půlku jejich společného majetku¹⁵⁶. Nic dalšího se o Vígdíse nedozvíme.

3.2.9. Valgerd

Valgerd byla za Björna provdána kvůli jeho majetku. Dočteme se, že manžela nemilovala, ale i tak s ním měla děti¹⁵⁷. Valgerd na svém muži nesnášela jeho sebechválu a často ho za ni plísnila. Když se u nich v hospodářství ukrýval Kári a potřeboval pomoc, Björn se opět vychloubal svými schopnostmi a odvahou. Valgerd se na něj velmi zlobila, nechtěla, aby Björn lhal Kárimu. Kárimu sama poskytla jídlo a vše potřebné a nabádala ho, aby na Björnovu odvalu nespoléhal. Björn přesvědčoval svou ženu a Káriho, aby mu tentokrát věřili. Valgerd varovala svého muže, že kdyby se Kárimu v jeho společnosti něco stalo, nepustila by ho už nikdy k sobě do postele a její příbuzní by rozdělili jejich společný majetek¹⁵⁸. Vyhrožovala svému manželovi rozvodem, aby dosáhla toho, že Björn bude jednat podle dohody. Björn manželku ujišťoval, že si bude muset najít jiný důvod k rozvodu, protože se dovede chovat jako hrdina. Poté, co Björn skutečně pomohl Kárimu, prosil ho, aby před Valgerdou dosvědčil, jak hrdinně se Björn choval. Věděl, že samotnému by mu manželka nevěřila. Velmi mu totiž záleželo na tom, aby manželka uvěřila v jeho schopnosti z výpravy, a věděl, že jemu samému by se nepodařilo ji přesvědčit. Když přijeli na dvorec, Valgerd je ráda přivítala a vyzvíдалa, jak si vedli. Kári Björna vychválil jako schopného bojovníka a pomocníka¹⁵⁹. O Valgerdě se více nedozvídáme.

3.2.10. Turíd

Turíd, sestra Snorriho, byla provdána za Torbjörna Tlustého z Fródá, vdovce, který ale brzy zemřel¹⁶⁰. Turíd se jako vdova začala scházet s Björnem. Jejich schůzky se nelíbily Snorrimu a tak sestru přestěhoval k sobě na statek v Helgafellu. Po nějaké době ji provdal za svého známého, bohatého Tórodda, protože měl Snorri pocit, že sestra potřebuje pomoc. Tórodd se po svatbě ujal Turídina hospodářství ve Fródá. Turídu ve Fródá často navštěvoval Björn a všeobecně se o nich tvrdilo, že spolu mají pletky¹⁶¹. Tórodd se jen

---

¹⁵⁶ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 16

¹⁵⁷ *Sága o Njálvi*, kap. 148

¹⁵⁸ *Sága o Njálvi*, kap. 150

¹⁵⁹ *Sága o Njálvi*, kap. 152

¹⁶⁰ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 15

¹⁶¹ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 29

marně pokoušel překazit jeho návštěvy a ostatní muži mu vyčítali, že si nechá od Björna líbit takovou potupu a nabízeli mu pomoc. Tórodd obvykle seděl ve světnici během Björnových návštěv Turíd, ovšem během jedné se Tórodd neukázal a Turíd tedy Björna mohla před manželem varovat. Nabádala Björna, aby si dal na jejího manžela pozor, protože ten ho plánuje přepadnout a ukončit tím jejich schůzky. Věděla, že Tórodd se postará o to, aby utkání mezi ním a Björnem nebylo vyrovnané¹⁶². Tórodd skutečně Björna napadl a zranil ho. Během tohoto souboje Björn zabil několik mužů a byl proto odsouzen na tři roky do vyhnanství. Následující léto porodila Turíd chlapce, kterému dala jméno Kjartan. Po době dlouhého Björnova vyhnanství se s ním Turíd setkala na shromáždění, kde spolu dlouho rozmlouvali¹⁶³. Björna ostatní muži popichovali a poukazovali na jeho možné otcovství Turídina syna Kjartana. Na to Björn pronesl verše: *„Tuším, že by štíhlá/Tóroddova žena/domněnku mou ráda/reku potvrdila/kdyby, nad sněh bílá/syny podobné mně/svémi zvátí mohla/Stále miluji ji“*¹⁶⁴. Muži nabádali Björna, aby se s Turídou raději nezaplétal a přestal na ní myslet. To Björn chvíli vydržel, ale zanedlouho ji začal opět navštěvovat. Tórodda to velmi rozčilovalo a tak podplatil čarodějku Torgrímu, aby přičarovala Björnovi vánici. Björn ale i tuto bouři přestál a pronesl následující verše: *„V bouři že jsem zbloudil/zlata bohyně by jistě těžce nesla/Že v jeskyni chladné/mrznout musí v noci/lodi mocný strážce/té, jež rozkoš dává/rmoutilo by srdce“*¹⁶⁵. Tórodd si stěžoval Snorrimu, že Turíd stále udržuje poměr s Björnem, a žádal ho, aby mu pomohl z této choulostivé situace¹⁶⁶. Snorri nenaléhal na sestru, aby se s Björnem přestala scházet, ale vydal se rovnou za Björnem a žádal ho, aby se, v rámci zlepšení vztahu mezi nimi, přestal vídat s Turídou. Björn se zdráhal mu cokoliv slibovat, protože měl za to, že slib nedovede dodržet, když bydlí v ženině blízkosti. Se Snorrim se poté dohodli, že se Björn odstěhuje a Turíd nebude dále navštěvovat a Tóroddova čest již nebude trpět¹⁶⁷.

---

¹⁶² *Sága o lidech z Eyru*, kap. 29

¹⁶³ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 40

¹⁶⁴ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 40

¹⁶⁵ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 40

¹⁶⁶ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 47

¹⁶⁷ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 47

3.2.11. Shrnutí: Žena-Manželka/Matka

Manželství byl vztah vytvořený na základech majetku. Sňatek byl také spojen s transferem bohatství, který znamenal, že žena bude muži v manželství partnerem, ne jeho vlastnictvím. Tento převod potvrdil manželství, a tedy zaručoval ženina práva v něm¹⁶⁸. Úspěšné manželství je v ságách založeno na spolupráci manžela a manželky. Tato spolupráce nebyla samozřejmostí, stejně tak šťastná manželství.

V ságách vyčteme znaky dělby práce, činnosti v hospodářství byly oddělené. Činnosti, nástroje, místní a časové situování jsou rozděleny podle pohlaví¹⁶⁹. Žena jakožto „*paní klíčů*“ měla na starosti práce uvnitř domu, muž rozhodoval o práci vně domu. Ovšem je mnoho případů, kdy žena pečovala o hospodářství celé a zároveň sama zastávala výchovu dětí z důvodu manželovy nepřítomnosti. Ve výše uvedených případech jsme dále viděli, že se ženy zabývaly prací s vlnou, šitím oděvů pro rodinné příslušníky, vařením nebo se v několika málo případech neujaly domácnosti vůbec a této činnosti se ujala jiná žena v hospodářství. Mezi mužské činnosti patřil rybolov, péče o dobytek, těžba dřeva nebo opravy staveb v hospodářství. Oba dva měli zodpovědnost za zajišťování potravin pro velké množství lidí, ačkoliv muž potravu spíše sháněl a žena přerozdělovala, dále s potravinami pracovala. Nalezneme zde jak špatné, tak i dobré hospodářky. Některé z žen nedokázaly vyjít se zásobami, vedly nákladné domácnosti bez ohledu na situaci.

Jedním ze způsobů prosazování svého záměru je vyhrožování manželovi rozvodem. Ženy využívaly hrozbu rozvodu k tomu, aby podnítily své muže k požadované aktivitě. Muži tak v případě rozvodu hrozilo, že mu bude odebrána část finančních prostředků, které by příslušely ženě. Ultimáta a vyhrožování rozvodem se tak jeví jako účinná zbraň, kterou ženy v ságách využívaly¹⁷⁰. Kromě rozvodu vyhrožovala žena manželovi také odepřením sexu, anebo naopak milostného aktu využívala – spojení „*vzít manžela kolem krku*“ v textu nalezneme v mnoha případech a sex většinou přinesl ženě kýžený výsledek.

Ženy se vyznačují určitou mírou moci, která v některých případech může být větší, než jakou disponují muži. Moc je definována jako schopnost přimět druhé lidi dělat to, co chceme my, bez ohledu na to, zda sami chtějí či nikoli. Moc je schopnost prosadit si

---

¹⁶⁸ R. M. Karras, *Concubinage and Slavery in the Viking Age*, s. 156 - 157

¹⁶⁹ P. Bourdieu, *Nadvláda mužů*, s. 13

¹⁷⁰ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 58

svou¹⁷¹. Gudrún ve svých rukou dokázala takovou moc nashromáždit. Měla dostatečný vliv a finanční prostředky k tomu, aby s přehledem konkurovala mužům¹⁷². Tuto svou sílu prosazovala prostřednictvím své mužské družiny a to i vůči svému budoucímu manželovi Torkelovi v den jejich svatby. Torkel byl rovněž movitý a velmi vlivný člověk, ale jak vyplývá z jeho rozhovoru se Snorrim, dalším velmi vlivným mužem ság, oni dva by stěží dokázali konkurovat Gudrúně a její družině. Například i Vígdís disponovala mocí rozhodovat a zaujíkala v manželství dominantní postavení. Svým okolím byla vnímána jako statečná žena „ničemného“ muže.

Ságy jsou skoupé na popisy postav. Podle tradičních stereotypů jsou muži v literatuře často popisováni jako nezávislí, aktivní, cílevědomí a stateční, ženy pak opozity, tradičně se jedná o pasivní postavy, jež jsou mužům pomocnicemi a jsou muži chráněny. Oceňován je u ženy její fyzický vzhled a u muže chytrost a vůdčí schopnosti¹⁷³. V ságách toto rozdělení není tolik polarizované. Samozřejmě je u ženy často popisován její vzhled, ale moudrostí, aktivitou a cílevědomostí se dovede vyrovnat muži. Velkou část charakteristických mužských rysů, prezentujících typické mužské vlastnosti, lze aplikovat i na ženskou část postav¹⁷⁴. Nedostatek přímých popisů žen v ságách je zapříčiněn podle Bjarnasona (1956) tím, že se autoři více zaměřili na činy a reakce žen na situace, než na to, jak žena vypadá a co má na sobě. Mužské postavy se v ságách dlouze představují genealogií, ženská genealogie je představována v méně případech, jen v případech, byla-li dcerou nebo manželkou opravdu významného muže¹⁷⁵. Muži jsou samozřejmě hlavním hybatelem děje, ale svůj díl odpovědnosti za jejich činy nesou ženy.

Nelze nezmínit aspekt konkubinátu¹⁷⁶, jenž je asi nejzřetelněji spojen s postavou otrokyně Melkorky. Vikinští nájezdníci unášeli otroky po celé Evropě, převážně ženy otrokyně a jejich majitelé k nim měli sexuální přístup a často kvůli tomuto účelu ženy kupovali. Otrokyňe, která se stala konkubínou, nebyla počítána jako další manželka¹⁷⁷. Sociální

---

¹⁷¹ C. Renzetti, D. J. Curran, *Ženy, muži a společnost*, 229

¹⁷² L. L. Bjarnason, *Character Delineation of Women in the Old Icelandic Sagas*, s. 153

¹⁷³ C. Renzetti, D. J. Curran, *Ženy, muži a společnost*, 117 - 118

¹⁷⁴ L. Doová, „Odějme Tóra v nevěsty úbor!“, *O Genderových stereotypech severské společnosti v době Vikingské éry*, s. 205

¹⁷⁵ L. L. Bjarnason, *Character Delineation of Women in the Old Icelandic Sagas*, s. 148

¹⁷⁶ Kvazimanželské soužití muže a ženy bez řádného oddání, konkubína, zastarale kuběna je žena žijící s mužem v takovém soužití; může mít podobu polygamickou i monogamickou

¹⁷⁷ R. M. Karras, *Concubinage and Slavery in the Viking Age*, s. 141

postavení konkubíny bylo zřetelně podřízené a nebylo vnímáno jako čestné. Konkubinát je rovněž označení pro vztah muže a ženy, kteří spolu žijí bez oficiálního svazku, nebo bez toho, že by otec ženy dal svazku své požehnání¹⁷⁸. V textech najdeme případy sexuálních známostí nebo mimomanželských těhotenství, které mohly být i všeobecně známé, ale z ženy samotné to nutně nedělalo součást mužovy domácnosti, nesvěřilo jí to žádnou obvyklou společenskou roli ani zvláštní postavení. Jórunn přítomnost další ženy těžce nesla, ale akceptovala Höskuldovy příkazy ohledně Melkorky. Nakonec Jórunn manželovu konkubínu fyzicky napadla a dočkala se jejího odchodu, ale vztah jejího manžela s Melkorkou nebyl považován za společensky nepřístojný. Vnímání nevěry se zde zřetelně liší. Zatímco mužská nevěra, či přesněji mužův paralelní vztah s jinou ženou je brán jako „mužská přirozenost“¹⁷⁹, ženská nevěra je nazírána v jiném světle. Například Turíd s Björnem udržovala vztah již jako mladá vdova a následně i během svého manželského svazku. Turíd svým milostným poměrem vrhala špatné světlo jak na svou čest, tak především na postavení manžela. Jejich vztah byl propíraný okolím, z Turídina manžela se kvůli tomu stal terč vtipů a urážek, až nakonec musel zakročit Turídin bratr Snorri, jehož povinností bylo dostat švagra ze svízelné situace¹⁸⁰.

S ženami se v textu pojí i řada tvrzení a srovnávání. Skarphedin své matce Bergtóře například řekne: „*Nejsme ženy, abychom se pro všechno zlobili.*“¹⁸¹ Flosi své neteři Hildigunně vyčetl její požadavky na krevní mstu: „*Chladné věru jsou rady žen.*“¹⁸² Vígdís zvažovala své rozhodnutí a brala v potaz, že její manžel Tórd „*není žádný velký hrdina a rozhodnutí, která činíme my ženy, nebývají dosti uvážena, jde-li o důležité věci.*“¹⁸³ Když se Gudrúnin syn Torleik rozhodl pro cestu do Norska, argumentoval své rozhodnutí slovy: „*Zprotivilo se mi sedět doma jak ženské.*“¹⁸⁴ Aud během rozhovoru se švagrovou, která odhalila svou nevěru, pravila: „*Nejednou vzešlo zlo z ženských řečí.*“¹⁸⁵ Podle Schache

---

¹⁷⁸ R. M. Karras, *Concubinage and Slavery in the Viking Age*, s. 152

¹⁷⁹ *Sága o Njálovi*, kap. 7 – Unn vysvětluje otci, proč se chce rozvést s manželem Hrútem: „*Když přijde ke mně, tu se tak změní, že se se mnou nemůže těšit. Oba dva jsme již zkoušeli všechno možné, abychom se mohli užít, ale marně. Když však ode mne odejde, je jeho přirozenost stejná jako u ostatních mužů.*“

¹⁸⁰ L. M. Hollander, *The Structure of Eyrbyggja Saga*, s. 225

¹⁸¹ *Sága o Njálovi*, kap. 44

¹⁸² *Sága o Njálovi*, kap. 116

¹⁸³ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 14

¹⁸⁴ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 70

¹⁸⁵ *Sága o Gíslim*, kap. 9

(1952) slouží jako základ pro srovnávání často lidské bytosti, zvířata a barvy¹⁸⁶. Jsem toho názoru, že nejvíce srovnání je spojeno s ženami, přičemž tato slova na ženu vrhají negativní světlo. Lépe zde vidíme ženské charakteristiky, které z vět vyplývají. Ženy jsou těmito větami ilustrovány jako hašteřivé, neklidné, jako ty, jež nedokázaly domyslet důsledky požadovaných činností, nebo ty, z jejichž řečí plynou jen problémy. Renzetti a Curran (2003) zmiňují, že ženské rozhovory jsou často negativně stereotypizovány a parodovány. Komunikace mezi ženami většinou obsahuje klepy a frivolnosti, kdežto mužská komunikace je vážnější, důležitější, nadřazenější té ženské¹⁸⁷. S pohrdáním je také nahlížen pohyb ženy v prostoru domu.

Postava Hallgerd je zosobněním femme fatale, tedy tajemné a svůdné ženy, která dosahuje svých cílů využíváním své krásy a sexuality. Femme fatale je většinou vnímána jako prototyp negativní hrdinky, která cítí, že jí bylo nějakým způsobem ublíženo a jejíž pomsta pak decimuje všechny, kteří podle ní za jejím neštěstím stáli¹⁸⁸. Hallgerd je v sáze o Njálovi vyobrazena jako lstivá postava, autor jí několikrát popisuje jako nesmírně krásnou, ale rovněž jako marnotratnou, chamtivou, neústupnou a konfliktní¹⁸⁹.

---

¹⁸⁶ P. Schach, *The use of the Simile in Old Icelandic Family Sagas*, s. 161

¹⁸⁷ C. Renzetti, D. J. Curran, *Ženy, muži a společnost*, 182

¹⁸⁸ The Dark Art of Seduction: Femme Fatales From Noir To Horror, and Back, online

¹⁸⁹ L. L. Bjarnason, *Character Delineation of Women in the Old Icelandic Sagas*, s. 150

3.3. Rozvedená žena či žena vdova

3.3.1. Unn

Unn ukončila své manželství s Hrútem kvůli absenci manželského milostného života¹⁹⁰. Unn odjela bez Hrútova vědomí za otcem na sněm, kde mu oznámila svůj záměr rozvést se s manželem. Otec jí poradil, jak by měla postupovat podle zákona. Unn se otcovými radami řídila, celý rok žila s Hrútem, přičemž jejich spolužití bylo „krásné“. Unn k němu měla být „vlídná a povolná“, aby se zdálo, že se jejich vztah lepší. Když Hrút odjel pryč z domu pro svůj majetek ve fjordu, Unn jmenovala svědky a u manželské postele a posléze u hlavních dveří prohlásila, že se s manželem rozvádí podle zákona. Poté se vydala s družinou mužů za otcem na sněm, kde Mörd vystoupil na Skálu zákona a oznámil dceřin rozvod s Hrútem. Unn poté odjela s otcem do jeho domu¹⁹¹. Když se Hrút vrátil domů, divil se, že ho manželka opustila. Protože byla Unn bohatou nevěstou, požadoval Mörd neúspěšně po Hrútovi zpět peníze z věna své dcery¹⁹². Po otcově smrti zdědila Unn veškerý jeho majetek, ale ač žila sama, neuměla hospodařit s penězi, jednala s nimi nestřídmě, a tak jí zanedlouho zbyla jen půda a pár šperků¹⁹³. Když byla bez prostředků, svěřila se svému příbuznému Gunnarovi s finančními problémy a požádala ho, aby pro ni vymohl po Hrútovi její peníze. Gunnar jí nabízel své, ale Unn nechtěla promarnit také jeho peníze Gunnar ve při peníze pro Unn získal¹⁹⁴. Zanedlouho se také Unn vdala za Valgarda, aniž se zeptala svých mužských příbuzných, jak se očekávalo. Ty to velmi mrzelo, protože Valgard byl falešný a nikdo ho neměl rád, její příbuzní měli za to, že by jí vybrali lepšího manžela¹⁹⁵.

3.3.2. Aud

Audin manžel Tórd měl poměr s vdanou Gudrúnou. Svou manželku Tórd nemiloval, vzal si jí kvůli jejímu majetku. A jak se dočteme, Aud nebyla krásná ani šikovná. To její manžel Tórd byl na rozdíl od ní krásný, statný muž, velmi zručný a vyznal se při vedení pří¹⁹⁶. Již rozvedená Gudrún se ho také jednou ptala, proč se jeho manželce Audě říká „Kalhotka“.

---

¹⁹⁰ *Sága o Njálovi*, kap. 7

¹⁹¹ *Sága o Njálovi*, kap. 7

¹⁹² *Sága o Njálovi*, kap. 8

¹⁹³ *Sága o Njálovi*, kap. 18

¹⁹⁴ *Sága o Njálovi*, kap. 24

¹⁹⁵ *Sága o Njálovi*, kap. 25

¹⁹⁶ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 32

Narážela na skutečnost, že se o Audě říkalo, že nosí mužské oblečení – kalhoty s ovinovačkami ke kotníkům. Tórd se radil s Gudrúnou, co dělat. Poradila mu, že pokud nosí Aud mužské oblečení, je to důvod k rozvodu – a k tomu následně došlo¹⁹⁷. Po rozvodu se zklamaná Aud rozhodla pro pomstu. Oblékla si kalhoty a vydala se v noci za Tórdem. Probudila ho a sekla po něm mečem, přičemž mu způsobila těžké zranění na boku a ruce. Sama si tak došla pro pomstu, které nebyli schopni její bratři ani u soudu. Nutno zdůraznit fakt, že Aud spícího Tórda probudila, nezaútočila na něho ve chvíli, kdy spal. Tórd pak nechtěl proti Audě zakročít, protože podle něj jednala tak, jak musela. Když ráno Aud vyprávěla bratrům, jak poranila bývalého manžela, byli nadšeni a měli za to, že Aud mohla být ještě prudší¹⁹⁸.

3.3.3. Tóra

Tóra ovdověla, když její manžel Torstein Treska utonul při rybolovu. Tóra pak vedla hospodářství a starala se o své syny Börka a Torgríma. Zanedlouho se k ní nastěhoval Hallvard, se kterým později měla syna Mára, nikde však není zmínka, že by se za Hallvarda vdala¹⁹⁹. Že matčina výchova nebyla nedostatečná, dokazuje i to, že její synové vyrůstali u matky v „*nadějně muže*“²⁰⁰.

3.3.4. Torgerd

Torgerd je jednou z vdov dožadujících se pomsty nebo finanční náhrady za svého zabitého manžela. Ještě tentýž den, kdy byl její manžel Vígfús ubit, jela požádat svého strýce Arnkela, aby se ujal žaloby pro Vígfúsovo ubití. Arnkel ale odmítl, protože vznést žalobu podle něj měli Vígfúsovi příbuzní²⁰¹. Torgerd se tedy vypravila za nimi, ale ti ji jeden po druhém odkazovali na jiného muže v rodině. Ač byla Torgerd vyčerpaná a popuzená věčným odmítáním převzetí žaloby od mužů, byla tato vdova odhodlaná neustát, dokud nedosáhne svého, dokud nepoškodí své nepřátele. Až Steintór, který rovněž odmítl ujmout se žaloby, ji poradil, aby vykopala tělo svého manžela a aby jeho hlavu zanesla právě Arnkelovi se slovy „*tato hlava nikdy nesvalovala na jiné, aby vedli žalobu za Arnkelovo ubití*“²⁰². Torgerd odjela domů a udělala přesně to, co jí Steintór radil. Vydala se

---

¹⁹⁷ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 35

¹⁹⁸ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 35

¹⁹⁹ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 11

²⁰⁰ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 12

²⁰¹ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 26

²⁰² *Sága o lidech z Eyru*, kap. 27

za Arnkelem, vyzvala ho znovu, aby se ujal žaloby za jejího manžela, a když jí dal opět zamítavou odpověď, vytáhla Torgerd zpod pláště hlavu nebožtíka se slovy, které jí poradil Steintór. Arnkel zrudl a popuzen jejím činem se žaloby ujal²⁰³.

3.3.5. Hildigunn

I Hildigunn, vdova po Höskuldovi, se dožadovala odplaty. Když se Hildigunn dozvěděla, že jejího manžela Höskulda ubili Njálovi synové, vzala svůj plášť a otřela do něj všechnu krev z mrtvého těla a plášť s krví schovala²⁰⁴. Snažila se přemluvit svého strýce Flosiho, aby se ujal této pomsty. Strýc jí slíbil, že povede její při tak, jak dovolují zákony, že se bude snažit o co nejvyšší narovnání, které jim bude ke cti. Tím dal Hildigunně jasně najevo, že tato pomsta nebude krev za krev, jak si to představovala²⁰⁵. Hildigunn ho následně chvíli podněcovala upomínáním na jiné pomsty, ale když viděla, že její naléhání nestačí, šla do ložnice a z truhly vyndala plášť, ve kterém byl Höskuld ubit a do kterého uschovala krev z jeho ran. Hildigunn položila tento plášť Flosimu přes ramena řka: „*Tento plášť si daroval Höskuldovi a já ti ho nyní vracím. Byl v něm ubit.*“ Naléhala na strýce, aby pomstil všechny ty rány, které Höskuld utřil. Flosi byl jejím jednáním značně rozrušen a vyčítal Hildigunně, že chce začít spor, který bude mít pro všechny hrozné následky a dodal „*chladné jsou věru rady žen*“²⁰⁶. Hildigunn svého dosáhla, Flosi se pro pomstu rozhodl. Hildigunn se poté ještě jednou provdala za Káriho, rovněž vdovce²⁰⁷.

3.3.6. Tordís

Tordís chce pomstu jak za smrt manžela, tak za smrt svého bratra. Poté, co její bratr Gísli z pomsty zabije Tordísina manžela Torgríma, stala se z ní mladá vdova²⁰⁸. Gísli ho zabil kvůli podezření ze zavinění smrti svého pobratima a švagra Vésteina. V této sáze vidíme konflikt loajality vůči rodině původní a rodině vzešlé ze sňatku. Gísli pokládal vztahy vyplývající ze svého manželství jako důležitější, za prioritní, v podstatě svou manželku Audu postavil výš než vlastní sestru²⁰⁹. Tordís brzy po manželově smrti porodila chlapce Snorriho a nastěhoval se k ní její švagr Börk, který se s mladou vdovou oženil a společně

---

²⁰³ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 27

²⁰⁴ *Sága o Njálovi*, kap. 112

²⁰⁵ *Sága o Njálovi*, kap. 116

²⁰⁶ *tamtéž*

²⁰⁷ *Sága o Njálovi*, kap. 159

²⁰⁸ *Sága o Gíslim*, kap. 16

²⁰⁹ R. M. Karras, *Marriage and the Creation of Kin in the Sagas*, s. 474

se přestěhovali do Helgafellu²¹⁰. Börk se také ujal pomsty za bratra a když Tordís zaslechla Gísliho pronášet verše, podle kterých poznala, že vrahem jejího manžela je právě on, neváhala a Börkovi vše vyzradila²¹¹. Börk po dlouhých útrapách Gísliho dopadl a Gísli padl. Tordís v tuto chvíli nebyla loajální ke své původní rodině, ale naopak k rodině vzešlé ze sňatku. Když Gísliho vrah Eyjólf přišel oznámit jeho ubití, Börk chtěl po Tordíse, aby pro ně připravila pohoštění odkazující se na její lásku k Torgrímovi a na to, že byl konečně pomstěn. Tordís byla chycena uprostřed rodinných pout, přála si pomstu za smrt manžela, ale smrtí bratra byla rovněž zdrcená: „*Nikdy nepřestanu plakat pro bratra Gísliho*“, a bratrova vraha pohostila talířem kaše²¹². Když kaši přinesla na stůl, napadla a zranila Eyjólfa jeho vlastním mečem. Za toto zranění si pak Eyjólf nárokoval pokutu, která se platila za zabití muže²¹³. Börk po tomto incidentu udeřil Tordísu, syn Snorri se matky zastal a mezi muži v domě zavládlo napětí²¹⁴. Když Snorri odkoupil od Börka hospodářství v Helgafellu, Börk musel pryč. Ve chvíli, kdy byl přichystán, Tordís vystoupila, jmenovala svědky a ohlásila, že se s Börkem rozvádí. Jako důvod rozvodu uvedla, že jí Börk udeřil a že se od něj už nenechá bít²¹⁵. Poté, co byla Tordís vyplacena, ujal se Snorri všech matčiných záležitostí, matka mu navíc vedla domácnost²¹⁶.

3.3.7. Hrefna

Mnoho mladých vdov po smrti manžela odjelo zpět ke svým otcům. Hrefna byla poté, co jí oznámili Kjartanovu smrt, nešťastná. Syna Ásgeira si vzal k sobě na vychování Torstein Kuggarson a Hrefna se vrátila se svými bratry na sever ke své rodině. V sáze se dočteme, že i přes obrovský žal ze ztráty Kjartana se Hrefna chovala důstojně a mile a také, že se již nevдалa. Nežila ale dlouho, puklo jí srdce žalem²¹⁷.

---

²¹⁰ *Sága o Gíslim*, kap. 18

²¹¹ *Sága o Gíslim*, kap. 19

²¹² *Sága o Gíslim*, kap. 36

²¹³ tamtéž

²¹⁴ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 13

²¹⁵ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 14

²¹⁶ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 15

²¹⁷ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 50

3.3.8. Gudrún

Poté, co Gudrún ovdověla, trávila mnoho času s Kjartanem. Kjartan její přítomnost vyhledával, protože Gudrún byla chytrá a výmluvná. O jejich lásce se všeobecně vědělo a okolí je považovalo za pěkný pár²¹⁸. Problém ve vztahu nastal, když se Kjartan rozhodl odjet na moře. Gudrúně jeho rozhodnutí přišlo unáhlené a zlobila se na něj. Kjartan chtěl splnit jakékoliv přání, které Gudrún vysloví. Ta si přála, aby ji vzal na cestu s sebou. Kjartan její přání rezolutně odmítl s tím, že Gudrún má na Islandu otce a nedospělé bratry, o které by v případě její nepřítomnosti neměl kdo pečovat. Prosil ji, aby na něj počkala tři roky, ale Gudrún mu odmítla cokoliv slíbit²¹⁹. Na Kjartana přece jen čekala, ale s nabídkou ke sňatku přispěchal Bolli. Jeho nabídku odmítla s ohledem na lásku ke Kjartanovi. A i když jí Bolli řekl o vztahu Kjartana s norskou princeznou Ingibjörgou, zdráhala si ho vzít. Nabídku nakonec přijala po naléhání otce a bratrů.

Když Gudrún ovdověla podruhé, promlouvala s vrahy svého manžela Bolliho. Ač se Gudrúnino chování může zdát poměrně chladné, s vrahy svého manžela mluvila, aby se o nich dozvěděla víc a lépe proti nim mohla zakročit. Svým chováním naopak potvrdila, že jí na Bollim nesmírně záleželo a jeho smrt pro ni byla skutečně bolestivá. To dokládá i fakt, že na pomstu vyčkávala dlouhou řadu let a neupustila od ní. V těžké chvíli po ztrátě manžela jí přijel podpořit i její přítel Snorri, který Gudrúně nabízel, že za Bolliho bude žádat finanční kompenzaci, ale o tu Gudrún neusilovala. Vyměnila si však se Snorrim hospodářství, aby nemusela žít v blízkosti vrahů svého manžela²²⁰. Gudrún se následující zimu narodil syn, kterého pojmenovala po otci Bolli a chlapce si velmi zamilovala²²¹. O vdovu se brzy začal zajímat Torgils, který za Gudrúnou často chodil a nabízel jí svou pomoc. Ona se k němu však chovala zdrženlivě²²². Kromě Torgilse přemýšlel o Gudrúně jako o své nevěstě Torkel. Ten se však obával Gudrúniny vznětlivé povahy a nechtěl se podílet na jejím plánu ohledně pomsty za Bolliho. Po dvanácti letech čekání se pro uskutečnění pomsty rozhodla. Sešla se se Snorrim a radila se s ním, proti komu by měla zakročit. Snorri jí odradil od pomsty na Kjartanových bratrech, nechtěl pokračovat ve vraždění v tomto rodě, a tak se rozhodli pro jiného strůjce Bolliho smrti, který

---

²¹⁸ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 39

²¹⁹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 40

²²⁰ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 56

²²¹ *tamtéž*

²²² *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 57

Kjartanovým bratrům s ubitím pomáhal. Gudrún ale musela sehnat muže, který se pomsty ujme. Torgils, který se již delší čas ucházel o Gudrúnu, požadoval za tuto výpravu Gudrúnin souhlas se sňatkem. Ta se za něj ale vdát nechtěla, a tak se Snorrim vymysleli plán, jak Torgilse oklamat, aby se pomsty ujal, ale sňatek se nakonec neuskutečnil²²³. Snorri tak funguje jako Gudrúnin spojenec. Společně manipulovali s ostatními lidmi, aby pro sebe dosáhli co nejlepšího výsledku a sami nebyli napadnutelní²²⁴. Gudrún ještě chtěla své mladé syny podnítit k boji proti vrahovi otce. Rozložila tedy doma zakrvácené šaty, ve kterých byl Bolli zabit a nechala syny si oblečení pořádně prohlédnout, aby nezapomněli na pomstu²²⁵. Gudrún přelstila Torgilse tím, že mu před svědky slíbila, že si z mužů, jež jsou na Islandu, vezme jen jeho. Tou dobou byl totiž Torkel, druhý muž, který se o Gudrún ucházel, na cestách mimo Island²²⁶. Když Torgils s Gudrúninými syny zabil Bolliho vraha, Gudrún si nechala vyprávět průběh celé výpravy a muže ve svém domě pohostila. Dalšího dne odhalila Gudrún Torgilsovi, že se za něj neprovdá, a že ho oklamala vhodně použitými slovy, přičemž mu prozradila, že sňatek uzavře s Torkelem, který je mimo zemi. Torgils rozzloben odešel, Gudrún si ho chtěla usmířit bohatými daty, ale Torgils vše odmítl²²⁷.

3.3.9. Torgerd

Mladá a krásná vdova Torgerd se po manželově smrti chtěla vrátit do Norska za příbuznými. Žena si po smrti manžela nebo po rozvodu vezme část majetku a odjede za svými příbuznými. V tomto případě Torgerd na Islandu zanechala syna Höskulda, který jí s výpravou na cestu pomohl – zakoupil pro matku půl lodi a vyplatil jí podíl z majetku. Příbuzní v Norsku ji přijali srdečně, nabídli jí pomoc a Torgerd se zde usadila. Zanedlouho se o ni ucházel Herjólf, jenž je popisován jako bohatý, vysoký, silný, nepříliš krásný, ale velmi odvážný a rozhodný²²⁸. Vzhledem k tomu, že Torgerd byla vdova, odpověď ke sňatku byla zcela na ní, což ale neznamená, že by sňatek sama dohodla. Po poradě s příbuznými nabídku k sňatku přijala a za Herjólfa se vdala. Přestěhovala se na Herjólfův

---

²²³ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 59

²²⁴ C. Callow, *Reconstructing the past in medieval Iceland*, s. 306

²²⁵ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 60

²²⁶ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 60

²²⁷ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 65

²²⁸ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 7

dvorec, kterému tím dodala na prestiži²²⁹. Vidíme tady i doklad toho, že žena mohla zvyšovat sociální status svého manžela. Herjólf byl od tohoto sňatku ve větší vážnosti okolí, protože se všeobecně tvrdilo, že se skvěle oženil. Nedlouho poté, co Torgerd porodila společného syna Hrúta, Herjólf onemocněl a zemřel. Dvojnásobné vdově se stýskalo po Islandu a po synovi, zanechala Hrúta u příbuzných a vydala se zpět na Island. Zde žila u syna až do své smrti²³⁰.

3.3.10. Shrnutí: Žena-Vdova/Rozvedená

Manželství končí rozvodem nebo smrtí partnera. Může se zdát, že za většinou rozvodů v ságách stojí právě žena. Násilí ze strany muže bylo dostatečným důvodem k rozvodu. Manželka, místo toho, aby manželovi stejnou mincí oplatila, jmenuje svědky a s manželem se rozvede. To je podle Jochens (1998) důvod, proč impuls k rozvodu pochází ve většině případů od manželky²³¹. Nemůže být tedy překvapením, že rozvod je v ságách součástí ženského diskursu. Nesoulad mezi partnery mohl být způsoben různými důvody, například tím, že se dvojice neshodovala v názorech, neměla dobrý vztah, nebo právě násilím ze strany manžela vůči manželce. S násilím v manželství jsou obvykle spojeni muži, kteří se snaží políčkem manželku ukáznit nebo potrestat²³². Občas je vina na straně obou, ale častěji je na vině manžel²³³. Platnost rozvodu se strany ženy i muže vyžadovala přítomnost svědků při prohlášení rozvodu. Strana, která si rozvod přála, zavolala svědky, uvedla důvod a došlo k prohlášení. Později však muselo být prohlášení stvrzeno na sněmu, přičemž žena tento poslední krok provést nemohla, zastupovat jí zde musel muž – resp. mužský příbuzný²³⁴. Rozvedená žena si mohla udržet finanční nezávislost, v případě rozvodu získala část společného majetku. Bezprostředně po rozvodu si žena odnesla z domu své osobní věci, o samotné rozdělení majetku se starali opět mužští příbuzní.

Dalšími důvody k rozvodu byli například i špatný milostný život, či spíš jeho absence²³⁵, nebo obléknutí si šatů přináležejících opačnému pohlaví. Osoba nosící šaty či doplňky příznačné pro opačné pohlaví musela čelit zákonným a společenským následkům,

---

²²⁹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 7

²³⁰ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 8

²³¹ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 54

²³² C. Renzetti, D. J. Curran, *Ženy, muži a společnost*, 256

²³³ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 58

²³⁴ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 59

²³⁵ *Sága o Njálovi*, kap. 7

případně striktnímu odsouzení. Ženy v mužském oblečení vyvolávaly pohoršení, stejně tak byli muži nosící oblečení s ženskými prvky, například košile s hlubokým výstřihem, vystaveni posměchu²³⁶. Téma oděvu je v ságách jedno z nejvyhraněnějších, hranice mezi mužem a ženou se nestírá, zůstává striktně oddělena. Gender je zde totožný s biologickým pohlavím a oblečení jedince tudíž nesmělo vybočit z příslušné kategorie. Porušení tohoto společensky daného předpisu trestalo i islandské právo velmi přísně. Společnost v ságách tedy předepisovala svým jedincům určité vzorce chování nebo spíše genderové diferenciaci²³⁷. Oakley (2000) poznamenává, že být mužem či ženou znamená vykazovat i určitý styl vnějšího vystupování, oblečení a úpravy²³⁸. Typicky mužské se tak zdají být kalhoty, zbraně a například vousy, u žen pak sukně, zástěra či košile s hlubším výstřihem.

Pro ženy i muže je charakteristické, že přináležejí k oběma rodinám – k rodině původní a k rodině vydané/vyženěné. Tato vnitřní rozpolcenost mezi dvěma rodinami zakládá na konfliktu loajalit a na problémech z tohoto konfliktu plynoucí. Nejznatelnější je tento aspekt v případě krevních mest mezi rodinami a mnoho postav nesnadně zaujímá jasné stanovisko. Nejlépe lze tento případ ilustrovat na Tordís a její rodině. Žádala pomstu za svého zabitého manžela, čímž prakticky žádala smrt svého bratra Gísliho. Nicméně i bratrova smrt v Tordís zanechala žal a ona sama se poté ujala pomsty za bratra a jeho vraha těžce zranila.

Mladá žena po rozvodu/smrti manžela odchází zpět ke své rodině, ke svým příbuzným. Tento jev je v ságách velmi častý. Žena zůstávala celý svůj život také pod ochranou své vlastní rodiny, tudíž se k ní mohla kdykoliv vrátit²³⁹. Rozhodujícím faktorem samozřejmě bylo, zda se vdova chtěla ujmout hospodářství, či zda rozvedená žena/vdova měla syny, kteří se hospodářství společně s matkou ujali. V případě výše zmíněného odchodu k původní rodině si žena vzala část majetku a odjela za svými příbuznými, kde přebývala a podle náznaků v textu pomáhala hospodyně na statku nebo si zřídila vlastní hospodářství, o které se starala s nějakým správcem. Často však nezůstávalo u jediné svatby. Rozvedená

---

²³⁶ L. Doová, „*Odějme Tóra v nevěsty úbor!*“, *O Genderových stereotypech severské společnosti v době Vikingské éry*, s. 210

²³⁷ C. Renzetti, D. J. Curran, *Ženy, muži a společnost*, s. 21

²³⁸ A. Oakley, *Pohlaví, gender a společnost*, s. 121

²³⁹ R. Thurnwald, *Postavení ženy ve společnosti*, s. 129

žena nebo vdova se za svůj život mohla postupně provdat několikrát, stejně tak muž. Na sňatkovém poli byla stále vyhledávanou v případě, že byla ještě schopná mít potomky.

Dalšími stereotypy, které se váží s ženami, jsou chladnokrevnost a cílevědomost. Ilustrovat to můžeme na silném tématu vyhledávání pomsty. Pro vdovy je smrt manžela bolestivá a dožadují se pomsty na pachateli, dokážou však zachovat chladnou hlavu a pomstu dlouho připravují. Vdovy/rozvedené ženy se samy fyzického násilí nedopouští ani nesmí vést při na sněmu. Ženy totiž nesměly nosit zbraně a účastnit se trestných výprav²⁴⁰. Aspekt ženy bojovnice se zde objevuje, ale můžeme si všimnout, že ve všech těchto případech žena muže napadne, způsobí i vážnější ránu, ale nikdy ho nezabije. Msty dosahují skrze muže, skrze své příbuzné – syny, bratry, strýce. Podněcování, kterým se ženy domáhají své idey, není lehký úkol. Torgerd musí přesvědčovat mnoho příbuzných, než nakonec popuzena mužskou nečinností vykope manželovu lebku, která jí pomůže získat souhlas strýce Arnkela s tím, že povede za mrtvého při na sněmu. Hildigunn také naléhá na strýce Flosiho, aby se ujal pomsty za jejího ubitého manžela Höskulda. Flosi chtěl pro vdovu vymoci finanční kompenzaci, ale Hildigunn vyžadovala smrt Höskuldových vrahů. Aby dosáhla svého, dala Flosimu přes záda zakrvácený Höskuldův plášť, kterým si vymohla Flosiho participaci na krevní mstě. Flosi Hildigunnino počínání komentoval slovy: „*chladné jsou věru rady žen*“. Gudrún čekala na pomstu za Bolliho dlouhých dvanáct let. Kvůli pomstě mluvila s Bolliho vrahy, aby vyzvěděla potřebné informace, kdo se ubití zúčastnil a kdo za tímto činem stál a kdo zasadil Bollimu rány. Po dvanácti letech jí v plánu pomáhali Torgils, který měl za to, že si ho po tomto činu Gudrún vezme za manžela, a také Gudrúniní synové, před které rozprostřela Bolliho zakrvácené šatstvo a upomínala je na jejich povinnost pomstít otce. V tomto ohledu je žena spojena s krví v několika rovinách. Požaduje pomstu krev za krev a krom toho, že muže podněcuje urážkami a upomínáním na rodinnou čest, předkládá před něj i zakrvácené oblečení mrtvého, aby si pamatoval na příbuzné a čelil kvůli nim smrti²⁴¹.

Ženská kontrola nad majetkem a vlastním životem je založena na jejím rodinném stavu. Neprovdaná dívka neměla individuální kontrolu, jen tu, kterou ji byl otec ochoten přenechat. Vdaná žena na tom byla lépe, ačkoliv zde záleželo na majetku, s nímž

---

²⁴⁰ L. L. Bjarnason, *Character Delineation of Women in the Old Icelandic Sagas*, s. 147

²⁴¹ C. Anderson, *No fixed Point: Gender and Blood Feuds in Njál's Saga*, s. 427 - 428

přicházela do manželství a na samotném jejím vztahu s manželem. Nejlépe na tom v tomto ohledu byla vdova. Ta mohla mít na starosti vlastní majetek bez ohledu na svůj věk a měla slovo při dojednávání dalšího sňatku²⁴². Vdově náleželo rozhodování o vlastním životě, finančních vydáních a činnostech. Všechna její rozhodnutí byla ale stále odvislá od rodinných vztahů. Například ve chvíli, kdy Gudrún chtěla opustit Island a vydat se na moře, vymluvil jí to Kjartan a upomínal na to, že na Islandu má Gudrún otce a bratry, o které by jinak neměl kdo pečovat. Rovněž v případě, kdy si Gudrún zdráhala vzít Bolliho, naléhal na ní otec a bratři, kteří za tento sňatek na druhou stranu lobbovali. Gudrún samozřejmě měla v této věci rozhodné slovo, ale dala na rady mužů, i když neochotně.

---

²⁴² C. J. Clover, *Regardless of sex: Men, Women, and Power in Early Northern Europe*, s. 368

3.4. Stará žena

3.4.1. Aud/Unn Moudrá

Aud je zmiňována jakožto jedna z důležitých a vůdčích postav spojených s osidlováním, zábořem Islandu a je v ságách popsána jako výjimečná žena. Žen samozřejmě na Island během osidlování připlulo mnoho, ale většinou na ostrov doprovázely své muže či jiné mužské příbuzné. Aud naproti tomu se sama vydala na Island, vedla sem svou družinu, zabrala území a řešila majetkové a rodinné záležitosti. Dozvídáme se o ní hned ze dvou rodových ság – o lidech z Lososího údolí a o lidech z Eyrú.

Za doby vlády krále Haralda Krásnovlasého opustila Aud Norsko s rodinou a otcem Ketilem Noskem v čele. Dva Audinní bratři se vydali rovnou na Island, Aud s otcem na Západní ostrovy, kde se Ketil stal vládcem. Provdal Audu za Óláfa Bílého, nejmocnějšího vikinského vůdce na západě. Zde přijala i novou víru, což nebylo po chuti jejímu bratrovi Björnovi, kterému se zdálo, že „[...] nebyla dbalá své cti, když opovrhla starým mravem, jež zachovávali její předkové.“²⁴³

Aud dostává prostor ve chvíli, kdy její otec, manžel i syn jsou již po smrti a ona se stává zodpovědnou za velkou domácnost a vnučata. Když se dozvěděla o smrti svého syna, domnívala se, že je zcela bez opory a dala v lese tajně postavit kupeckou loď. Když byla loď hotová, nechala do ní nashromáždit cennosti, majetek a společně s rodinnou a početnou družinou se vydala na Island. „[...] sotva kdo zná druhý případ, aby žena vyvázla z takových nepokojů s tak velkým majetkem a s tak četnou družinou. Již z toho je vidět, jak vynikala daleko nad ostatní ženy.“²⁴⁴

Během plavby na Island provdala Aud své vnučky, jednu na Orknejích, další na Ovčích ostrovech. Nutno dodat, že sňatek se domlouval ve většině případů mezi otcem nevěsty a ženichem. Zde na sebe tedy Aud přebírá mužskou roli a sňatek pro vnučky vyjednává.

Aud připlula s početnou družinou na Island, kde tou dobou již pobývali její dva bratři. Tato její družina byla tak početná, že první z bratrů, Helgi, byl schopen k sobě pozvat a pohostit jen půlku. Chování prvního bratra Audu rozhořčilo a vydala se k druhému bratrovi, k Björnovi. Ten, když se dozvěděl o sestřině záměru, vydal se jí naproti a pozval jí, aby u

---

²⁴³ *Sága o lidech z Eyrú*, kap. 5

²⁴⁴ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 4

něj pobyla se všemi svými lidmi, „*neboť dobře znal sestřinu hrdost*“. Aud byla nabídkou bratra potěšena a přečkala u něj zimu²⁴⁵.

Následující jaro se Aud vydala k Breidifjordu hledat místo k usídlení. Mnoho míst v tomto okolí získalo název, který je právě s Aud spojený. Například mys, na kterém posnídala se svými lidmi, dostal název Dögurdarnes, mys občerstvení, na dalším mysu dále ztratila hřeben, získal tedy název Kambsnes, Hřebenový mys²⁴⁶. V Breidifjordském údolí zabrala mnoho území, sama se následně usídlila na konci fjordu, kde našla vyplavené sloupy ze své síně. Díky nalezeným sloupům považovala toto místo jako jí určené a vystavěla si zde dvorec, kterému se říkalo Ve Hvammu. Aud patřila mezi první záborce země, kteří zabrali velké části úrodné zemědělské půdy. Získali tím také obrovskou prestiž, která pro ně představovala velkou výhodu do budoucna. První záborci zpravidla postoupili části své půdy jak členům rodiny, tak i mužům, kteří na ostrov připluli pod jejich vedením, včetně otroků-propuštěnců. Aud tedy rozdělila půdu mezi muže ze své družiny. Právila ke svým lidem: „*Zasloužíte si, abyste byli nyní odměněni za svou práci. Nechybí nám také prostředků, abychom se vám odměnili za vaši námahu a dobrou vůli. Je vám známo, že jsem už propustila na svobodu muže jménem Erpa, syna jarla Melduna, neboť jsem nemohla snést pomýšlení, aby muž z tak mocného rodu byl nazýván otrokem.*“²⁴⁷

Na Islandu také Aud provdala další ze svých vnuček. Tím přejala aktivní, „*mužskou*“ roli v dojednávání sňatku svých příbuzných, byla hlavou a autoritou rodiny. Usídlila se na dvorci Ve Hvammu se svým vnukem Óláfem Feilanem. Aud si svého vnuka velmi vážila a měla v úmyslu odkázat mu celý svůj majetek a najít mu ženu, iniciovala tedy i jeho sňatek. Sama cítila, že pro ni tato oslava bude již poslední, kterou uspořádá. Když Aud sdělila svému vnuku Óláfovi, že je na čase, aby si vybral nevěstu a oženil se, uposlechl její rady. Óláf však nechtěl nic uspěchat, protože se chtěl poohlédnout po takové ženě, která by dělala čest Audinu majetku a vážnosti²⁴⁸. Za ženu si vybral Alfdísu, a na podzim jim Aud ve Hvammu uspořádala nákladnou svatbu s hostinou, na kterou pozvala své příbuzné s družinami a vážené muže z širokého okolí. V sáze se dozvídáme, že Aud byla v době vnukovy svatby velmi zesláblá a že mnoho času proležela. Nikdo ji nesměl rušit a nerada

---

²⁴⁵ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 5

²⁴⁶ *tamtéž*

²⁴⁷ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 6

²⁴⁸ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 7

odpovídala na otázky týkající se svého zdraví. Jak se v sáze dále ukáže, Aud hostinu naplánovala tak, aby pokryla jak svatbu vnuka, tak její vlastní pohřeb. Když přijeli hosté na hostinu, vstala a šla je přivítat. Poděkovala jim, že vážili cestu. V hodovní síni poté před všemi prohlásila, že všechn svůj majetek dává do vlastnictví vnuku Óláfovi. Řekla hostům, že si půjde lehnout a vybídla je, aby dále slavili. Druhý den našel Óláf babičku mrtvou. I ve své smrti si Aud uchovala důstojnost. Pohřbili ji poslední den hostiny do mohyly na pobřeží²⁴⁹.

3.4.2. Bergtóra

Bergtóra, manželka Njála a matka tří synů a tří dcer, je v sáze popsána jako žena skvělá, ušlechtilé smýšlející, ale poněkud tvrdá²⁵⁰. Na rozdíl od Audy se Bergtóra skutečně pohybuje ve sféře privátní, neveřejné. Nicméně i v této domácí sféře má Bergtóra značný vliv, na starosti měla chod celého hospodářství a vliv měla i na své rodinné příslušníky. Ve sňatcích svých dětí se ale neangažovala, tato práce náležela Njálovi. Ten se ptal synů, zda se nechtějí oženit a to on jim domlouval sňatek s co nejlepší možnou nevěstou z kraje. Synové s manželkami i po svatbě bydleli u otce v hospodářství.

Z textu lze usoudit, že Bergtóra nebyla jen ženou v domácnosti, byla hospodyní, paní celého statku. Ze ságy se dozvídáme, že Bergtóra měla srovnatelné oprávnění k najímání čeledě²⁵¹, nebo vydávala rozkazy ohledně prací v domácnosti, posílala například sloužící do lesa nakácet dřevo²⁵². Na rozdíl od Halgerd, Bergtóra vedla svou domácnost efektivně, Bergtóre například nedojde jídlo v době nedostatku a bídy. Hostila potulné žebračky a sama také jídlo servírovala na stůl. Večer předtím, než byla upálena zaživa se svým manželem, syny a vnukem, servírovala poslední večeři a pobídla všechny, aby si vzali k jídlu to, co mají nejraději, protože *„tento večer je posledním, kdy servíruru jídlo ve své domácnosti“*²⁵³.

Nelze nezmínit spor, který pojil Bergtóru a Hallgerd. Roli Bergtóry jako podněcovatelky k pomstě nám osvětlí samotný příběh. Jak zmiňuje Jesch (1991), v konfliktu Bergtóry a Hallgerd můžeme sledovat klasické klišé, které se v ságách objevuje, v tomto případě se

---

²⁴⁹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 7

²⁵⁰ *Sága o Njálovi*, kap. 20

²⁵¹ *Sága o Njálovi*, kap. 37

²⁵² *Sága o Njálovi*, kap. 36

²⁵³ *Sága o Njálovi*, kap. 127

jedná o roli ženy podněcovatelky²⁵⁴. Tyto ženy byly manželkami dvou přátel, Njála a Gunnara, kteří se často navštěvovali. Poté, co se Gunnar s Hallgerd oženil, dostal pozvání k Njállovi a Bergtóře na hostinu do Bergtórshválu. Zde si Hallgerd sedla automaticky na čestné místo na ženské lavici, které ale Bergtóra držela pro svou snachu Tórhallu, která pocházela z vážené a významné rodiny. Bergtóra po Hallgerd žádala, ať místo uvolní a Hallgerd odpověděla: „*Nepostoupím, protože nemíním sedět v koutě jako nějaká žebračka.*“ Bergtóra jí odvětila, že ve svém domě poroučí ona a domohla se své pravomoci hospodyně a autority, jež jí náležela. Protože se tímto chováním cítila Hallgerd uražena, uchýlila se k nadávkám. Vzala Bergtóru za ruku a jízlivě jí řekla: „*Ty a Njál se hodíte dobře k sobě. Ty máš křivé nehty a on je bezvousý.*“, na což Bergtóra reaguje pohotově a připomene jí také její úlohu na smrti prvního manžela: „*Máš pravdu, nikdy to však jeden druhému nevytýkáme. Ale což Torvald, tvůj první muž? Ten nebyl bezvousý, a přece jsi navedla Tjóstólfa, aby ho zabil.*“²⁵⁵. Je jasné, že navrch měla v této chvíli Bergtóra, která, i z hlediska své právoplatné autority hostitelky, dosáhla svého. Hallgerd se cítila potupena a jako první poslala do domu své protivnice smrt. Obě ženy následně posílaly střídavě členy svých domácností, nejprve otroky a poté členy svých rodin, aby zabíjeli v druhém domě. Tato pomsta však sílila s každým mrtvým.

Bergtóra měla schopnost ovlivnit své syny, ale svou autoritu uplatňovala na privátní, neveřejné úrovni a na základě osobních vztahů²⁵⁶. Výsledkem sporu v jejích očích byla krev za krev. Njál naproti tomu vyjednával konce sporu pomocí oficiálních prostředků a uchýloval se k jeho smírnému řešení – tedy ukončit svár pomocí finanční kompenzace²⁵⁷. A tak Njál a Gunnar mezi sebou neustále uzavírali smír a vypláceli si pokuty za ubité, zatímco jejich ženy posílaly muže ze svých domácností na smrt.

Jeden z pěkných příkladů samotného podněcování synů najdeme ve 44. kapitole Ságy o Njállovi, kdy se Bergtóra dozví poté, co pohostila potulné žebračky, že Hallgerd nazvala její syny „*pohnojené brady*“ a samotného, váženého Njála „*bezvousý stařík*“. Když pak zasedla s muži ke stolu, řekla: „*Dostali jste dary a budete v opovržení lidí, neodměníte-li se za ně. Vy synové jste dostali dohromady jeden dar. Vás pojmenovali hnojnými bradami a vašeho*

---

²⁵⁴ J. Jesch, *Women in the Viking age*, s. 189

²⁵⁵ *Sága o Njállovi*, kap. 35

²⁵⁶ Z. Borovky, *Never in Public: Women and Performance in Old Norse Literature*, s. 15

²⁵⁷ J. L. Byock, *Viking Age Iceland*, s. 197

otce bezvousým staříkem.“ Skarphedin, nejstarší syn, matce odvětil, že nejsou ženami, aby se pro všechno zlobili²⁵⁸. Bergtóra však přijde se silnějším tvrzením: „[..] *neobhájíte-li zde svou čest, pak nedovedete pomstít už žádnou pohanu.*“²⁵⁹. Skarphedinovi bylo jasné, že matka popichuje, ale čtenář se velmi záhy dozvídá něco, co je v ságách obecně velmi vzácné – a to popis toho, jak Skarphedinovi vyrazil na čele pot a zrudly mu tváře. Nelze být tedy na pochybách, že na něj matčina slova zapůsobila a on se se svými bratry vydá ještě tu noc pomstít. Když v noci Njál zjistí, že synové nejsou doma a že s nimi zmizely i jejich zbraně, vyčte manželce, že je k takovému činu navedla jistě ona.

Smrtí Bergtóry a mužských členů její rodiny vyvrcholil spor mezi Bergtórou a Hallgerd. Jak jsem napsala výše, Bergtóra vědoma si svého konce, servíruje rodině a čeledi poslední večeři. Ve chvíli, kdy začal hořet dům, ve kterém se všichni nacházeli, dozvídáme se ze ságy, že kromě Bergtóry začaly všechny ženy uvnitř naříkat a plakat. Njál je uklidňoval a vyjednal, aby z hořícího domů mohly odejít ženy a děti²⁶⁰. Odchod byl nabídnut i Njálovi a Bergtóre samotným, což Njál odmítl z důvodu svého stáří – nemohl by pomstít své syny a nesnesl by tedy žít v hanbě. Bergtóra byla věrnou manželkou až do konce, nabídku také odmítla: „*Když jsem si brala Njála jako mladé děvče, slíbila jsem mu, že s ním budu sdílet společný osud.*“²⁶¹ Zůstal s nimi i jejich malý vnuk Tórd, který své rozhodnutí zdůvodnil následovně: „*Slíbilas mi babičko, že my dva se nikdy nerozloučíme, [..] neboť je lepší zemřít s vámi, než vás přežít.*“²⁶². Manželé vzali chlapce a ulehli na lože, pokřižovali se a přikryli se kůží. Po požáru pak našli jejich těla nedotčená ohněm. Ještě dodám, že byl vynesena výrok, že za Njála měla být vyplacena trojnásobná pokuta, než jaká se platila za svobodného muže, a za Bergtóru a jejich syny Helgiho a Gríma měla být vyplacena dvojnásobná pokuta²⁶³.

---

²⁵⁸ *Sága o Njálovi*, kap. 44

²⁵⁹ *Sága o Njálovi*, kap. 44

²⁶⁰ *Sága o Njálovi*, kap. 129

²⁶¹ tamtéž

²⁶² tamtéž

²⁶³ *Sága o Njálovi*, kap. 145

3.4.3. Torgerd

Torgerd Eggilsdottir je další matkou, která svým podněcováním dovedla syny k pomstě. Její syn Kjartan byl zabit Bollim, svým bratrancem a pobratimem. Torgerd požadovala krevní mstu a smrt Bolliho, kdežto její manžel Ólaf Páv s tím nesouhlasil a domluvil se s vrahem syna na finanční kompenzaci. Podobný případ jsme již viděli v případě Bergtóry a Njála výše.

Torgerd s obtížemi nabádá mužské členy své rodiny, aby se pomstili Bollimu. Problém v tomto případě představuje propletení příbuzenských vztahů – zjednodušeně se může říct, že ač Torgerd Bolliho vychovala, její pokrevní příbuzný to není, kdežto v případě Óláfa a synů se už o pokrevního příbuzného jedná. Torgerd ve své rodině nepostrádala respekt a lásku, rovněž k ní nebylo přistupováno jako k osobě s nedostatečným statutem, Ólaf ale chtěl oplatit tento úder bezpečným způsobem. Stavěl skupinovou solidaritu rodiny výše nad potřebu vleklých krvavých mest²⁶⁴. Torgerd se ale zaměřovala na čest své nukleární rodiny, finanční kompenzace ji přijde nečestná a požaduje rovnováhu za cenu života vraha²⁶⁵. Když se jí nedaří přesvědčit manžela, není zbrklá, trpělivě čeká na správnou chvíli. Po smrti manžela, zhruba tři roky po vraždě syna Kjartana, začala podněcovat své syny. Ti ale zprvu nebyli ochotní jednat proti poslední vůli otce. Pod záminkou cesty za přítelkyní vylákala syny nad hospodářství vraha Bolliho. Zde Torgerd spoléhala na to, že hanba vyvolá nenávist a to následně mstu. Před syny se dovolávala odvahy a cti svého vlastního otce, válečníka a skalda Egila a prohlásí, že se vůbec nepodobají svým ctěným předkům. Torgerd vysloví myšlenku, která pravděpodobně nejvíc tne do živého: „*Myslím skutečně, že by vám spíše slušelo, kdybyste byli dcerami svého otce a byly provdány za muže. Ukazuje se nyní pravdivost přísloví, že v každém rodě je nějaký sketa [..]*“²⁶⁶. Syny pokárala, že tato nečinnost, s jakou přistupují k potrestání Bolliho, nectí památku jejich mrtvého otce Óláfa. Toto obvinění podle Byocka (2001) podtrhuje volání po obraně rodinné cti²⁶⁷. Když se synové, notně vybičovaní matkou, rozhodnou pro mstu, Torgerd se na tažení dožaduje účasti. Synové matce odvěti, že taková cesta není pro ženu, ale ona si

---

²⁶⁴ J. L. Byock, *Viking Age Iceland*, s. 198

²⁶⁵ J. L. Byock, *Viking Age Iceland*, s. 200

²⁶⁶ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 53

²⁶⁷ J. L. Byock, *Viking Age Iceland*, s. 201

svou účast vymínila slovy: „[...] *neboť vás dobře znám, své syny, že potřebujete povzbuzení*“²⁶⁸. A skutečně byla přítomna celému boji a Bolliho ubití.

Torgerd se také angažovala ve sjednávání sňatku dcery. O dceru Turíd se ucházel Geirmund, přítel Óláfa Páva, ale Ólaf jeho nabídku odmítl. Geirmund na to šel z druhé strany a snažil se zalíbit Torgerd. Je to jeden z mála případů, kdy, byť pasivně, sehrála matka roli v dojednávání sňatku. Geirmund jí nosil dary a ona se netajila před Ólafem svým názorem, že je Geirmund pro dceru dobrý ženich a akcentovala jeho odvahu, bohatství a štědrost. Na její naléhání nakonec Ólaf ke sňatku svolil, ale netajil se tím, že si pro dceru představoval jiného ženicha²⁶⁹. Rovněž toto manželství nepatří mezi ta šťastná a skončí za dramatických okolností.

3.4.4. Katla

Postava Katly je pro nás zajímavá tím, že v ságách je popisována jako čarodějnice. V islandských rodových ságách je celkově schopnost předvídat události, či schopnost praktikovat magii jako takovou, spojena jak s ženami, tak s muži²⁷⁰. Beauvoir (1966) píše, že právě žena je spojována výlučně s nadpřirozenem, že je popisována jako čarodějnice, kouzelnice, která uhrane muže a učaruje mu²⁷¹. S Katlinými kouzly se setkáváme spíše v negativním světle. Na základě své žárlivosti a schopností přivodí jedné z mužských postav vážné zranění, a když jejímu synovi hrozí nebezpečí, dokáže ho skrývat před očima spravedlnosti. Je důležité poznamenat, že úkony spojené s čarodějnictvím však nejsou v sáze explicitně popsány. Její sokyní je v příběhu také čarodějnice – Geirríd.

Katla byla vdova a „*žena hezké tváře, která nebyla jako jiné ženy*“²⁷². Našla zalíbení v mladším muži Gunnlaugovi, jehož stejně starým společníkem byl její syn Odd. Gunnlaug jezdíval ke Geirríd, ženě stejného věku jako Katla, aby se od ní naučil kouzlům. Když se Gunnlaug od Geirríd vracel, doprovázel Odda domů. Tam s ním Katla často rozmlouvala a žádala ho, aby u ní zůstal přes noc. On však vždy odmítl a vrátil se domů²⁷³.

---

²⁶⁸ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 54

²⁶⁹ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 29

²⁷⁰ J. Jochens, *Old Norse Magic and Gender: Páttir Porvalds ens Víðfjrla*, s. 307

²⁷¹ S. Beauvoir, *Druhé pohlaví*, s. 96

²⁷² *Sága o lidech z Eyru*, kap. 15

²⁷³ *tamtéž*

Jochens (1998) píše, že Katlina žárlivost a sexuální frustrace jsou přímo hmatatelné ve scéně, kdy se Gunnlaug od Katly vydává ke Geirríd²⁷⁴. Katla se ho zeptala, jestli jede „*poplácat stařeně zadek*“, načež jí Gunnlaug odpověděl, že tam z tohoto důvodu nejedí a že „*ty už nejsi také tak mladá, Katlo, abys mohla Geirrídě předhazovat stáří*“. Katlu toto přirovnání trochu rozladí a Gunnlaugovi vyčte, že je posedlý jen Geirríd, ač je více žen, které se vyznají v kouzlech jako ona²⁷⁵.

Jednou varovala Geirríd Gunnlauga před zpáteční cestou domů, ten se však cesty neobával. Když dorazili na Katlinu farmu, bylo pozdě v noci a Katla byla již v posteli. Řekla Oddovi, aby Gunnlaugovi nabídl přespání. To však Gunnlaug opět odmítl a trval na tom, že pojedou domů. Na to Katla odpověděla, ať si tedy Gunnlaug, dle jejích slov tvrdohlavec, jede pro záhubu²⁷⁶. To čtenáře připraví na budoucí katastrofu a skutečně, Gunnlaug domů nedorazí, ráno ho najdou před otcovým hospodářstvím těžce zraněného a v bezvědomí²⁷⁷. Je jasné, že toto zranění mu způsobila svými kouzly žárlivá Katla, Odd však po okolí roznesl fámou, že za Gunnlaugovým stavem stojí Geirríd.

Nutno dodat, že při kouzlech, kterými skrývá svého syna, si můžeme všimnout činností typických pro ženu mající na starosti hospodářství. Bylo by obtížné najít realističtější a detailnější obraz hospodyně a její práce než je ten Katlin²⁷⁸. Tórarin se se svou družinou třikrát vydal na Katlino hospodářství hledat Odda. Poprvé Katla seděla na lavici pro ženy a předla vlnu. Odd se posadil vedle ní a dělal, jak mu Katla přikázala. Pro mužskou družinu pak Odd vypadal jako kužel vlny a oni prohledali zásobárnu jídla, kterou Katla kvůli nim poručila odemknout. Když přišli podruhé, vcházeli do stavení a Katla jim šla vstříc s Oddem, který tentokrát vypadal jako kozel, kterému Katla upravovala a rozčesávala srst. Odjeli znovu a po chvíli si uvědomili, že tím kozlem byl právě Odd. Když se vrátili potřetí, Katla ve světnici předla a venku našli Katlina kance, tedy skrytého Odda, jak se válí ve smetišti. S nalezením Odda jim musela nakonec pomoci Geirríd. Za zmínku stojí, že Geirríd byla v modrém plášti, což je barva, která v ságách naznačuje blížící se nebezpečí,

---

²⁷⁴ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 75

²⁷⁵ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 15

²⁷⁶ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 16

²⁷⁷ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 75

²⁷⁸ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 172

agresi či násilí²⁷⁹. Katla zpozorovala Geirríd a bylo jí jasné, že nyní už nebude stačit očarovat příchozím zrak. Ukryla pak syna Odda pod lavici. Když vešla Geirríd s muži do místnosti, hodila Katle na hlavu pytel z kůže a poručila otevřít lavici, kde našli Odda. Následně oba odvedli na blízký vrch, kde Odda oběsili, přičemž mu bylo řečeno, že za svůj osud děkuje matce, neboť má zlou matku. „*Možná že nemá dobrou matku,*“ odpověděla Katla, „*ale netrpí pro mne proto, že bych tak chtěla. Mým přáním však je, abyste vy všichni sklídili z mé vůle zlý osud, a mám tušení, že se tak stane,*“²⁸⁰. Nakonec se přiznala k tomu, že Gunnlaugovo neštěstí způsobila ona. Následně jí ukamenovali²⁸¹.

3.4.5. Torgunn

Na Island připlula na lodi z Jižních ostrovů Torgunn. Byla to vysoká, zhruba šedesátiletá žena, silná a plného těla, měla úzké oči a kaštanové vlasy. Na svá léta prý byla Torgunn velmi čilá a zdatná²⁸². Vyprávělo se o ní, že si s sebou veze mnoho drahocenností, které na Islandu nikdo ještě nespátřil. Turíd, selka z Fródá, toužila tyto drahocennosti vidět a tak se vydala k lodi a zeptala se Torgunny, zda jí ukáže nějaké obzvláště cenné a vzácné kusy majetku. Torgunn odmítla cokoli ze svého majetku prodat, ale potvrdila, že s sebou má mnoho šatů a šperků, které jí při hostinách a shromážděních všichni závidí. Turíd tedy prosila, zda by mohla drahocennosti alespoň spatřit a Torgunn jí vyhověla. Turíd nabídla Torgunně, aby pobývala na jejím statku ve Fródá a Torgunn nabídku přijala, ale činila si podmínky – za stravu nechtěla Turídě nic platit, na živobytí si chtěla vydělat prací, ovšem zdůraznila, že chce dělat jen čistou práci. Sama také chtěla rozhodovat o tom, co Turídě dá ze svého majetku za pobyt na jejím statku²⁸³. Když Torgunn přijela na dvorec, šla ke své posteli a rozprostřela přes ni bohatě vyšíváné ložní prádlo, anglická prostěradla a hedvábné přikrývky a nad postel rozvěsila nebesa. Turíd na ní naléhala, aby jí ložní vybavu prodala, ale Torgunn se na Turídu obořila: „*Nebudu spát na slámě kvůli tvé domýšlivosti a panskému chování*“²⁸⁴. Turíd její slova velmi urazila a už nikdy se Torgunny odkoupení věcí nedožadovala. Torgunn každý den tkala, nebo se podílela na pracích na loukách. Na sušení sena si nechala zhotovit své speciální hrábě, které nikomu nepůjčovala. Většinou se Torgunn chovala mile, ale nebyla moc sdílná. Na statku ve Fródá také pobývali Tóri

²⁷⁹ J. Jochens, *Women in Old Norse Society*, s. 159

²⁸⁰ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 20

²⁸¹ tamtéž

²⁸² *Sága o lidech z Eyru*, kap. 50

²⁸³ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 50

²⁸⁴ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 50

Dřevěná noha s manželkou Torgrímou Čarodějkou. Torgunn s Torgrímou nevycházela, ale velmi si oblíbila Kjartana, Turídina syna, a mrzelo jí, že ten se k ní chová zdrženlivě²⁸⁵. Turídin manžel Tórodd každé ráno rozdělával práci na statku a uložil, aby Torgunn sušila seno²⁸⁶. Nesympatie mezi Torgunnou a Torgrímou Čarodějkou vygradovaly do té míry, že Torgríma seslala kouzla v podobě krvavého deště. Torgunn tušila, že tento déšť je předzvěst smrti. Večer po dešti se Torgunně těžce dýchalo, nechtěla jíst a šla brzy spát. Ráno se Tórodd zajímal o její stav a Torgunn mu odpověděla, že je to její poslední nemoc. Dala poté Tóroddovi přesně instrukce ohledně své závěti a trvala na jejich dodržení, což jí Tórodd slíbil. Chtěla, aby její tělo odvezli do Skálholtu, kde za ní kněží budou moci sloužit mši. Turídě odkázala šarlatový plášť, aby jí nebylo líto, jak dále Torgunn naloží se svými ostatními věcmi. Tórodd si měl z jejích věcí vzít tolik, aby pokryl výdaje spojené s jejím pohřbem. Prsten chtěla s sebou do hrobu a požadovala, aby se spálila postel i s ložní výbavou, protože ta by nepřinesla nikomu užitek, ale jen trápení. Za několik dní Torgunn zemřela a Tórodd se chtěl řídit jejím přáním a spálit ložní prádlo. Turíd však zasáhla, nechtěla pálit takové „skvosty“, a i když jí Tórodd varoval, že ložní prádlo přinese jen neštěstí, Turíd si je nechala, protože se domnívala, že Torgunn jí jen nechtěla výbavu nechat²⁸⁷. Zanedlouho Tórodd utonul na moři a Turíd s Kjartanem uspořádali pohřební hostinu²⁸⁸. Poté na statku onemocnělo a zemřelo mnoho lidí, stejně tak postihla nemoc i Turíd. Čarodějka Torgríma tušila, že nemoc bude trestem za to, že si Turíd nechala věci po Torgunně. A tak Kjartan sebral všechny Torgunniny věci a spálil je. Poté se Turíd uzdravila²⁸⁹.

3.4.6. Shrnutí: Žena-Stařena

Pojmem „*stará žena*“ definuji ty ženské postavy, jež nebyly kvůli věku schopné reprodukce, povětšinou vdovy, matky dospělých dětí a babičky. Ženy se na zasnubách a sňatku svých dětí aktivně nepodílely, mohly akorát vyjádřit podporu ženichovi – ať už ve formě slova nebo financí. Námluv byli účastni muži a ti sjednávali podmínky svatební smlouvy. Nutno dodat, že sňatek se domlouval ve většině případů mezi otcem nevěsty a

---

²⁸⁵ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 50

²⁸⁵ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 50

²⁸⁶ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 51

²⁸⁷ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 51

²⁸⁸ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 54

²⁸⁹ *Sága o lidech z Eyru*, kap. 55

ženichem. Aud jako jedna z mála ženských postav v ságách měla kontrolu nad svým osudem a co víc – aktivně utvářela osud svých příbuzných, především vnoučat, mužů z družiny a propuštěnců. Bez podpory manžela a syna musela převzít mužskou roli, zařídila cestu na Island, provdala své vnučky, zabrala půdu a rozdala její části mezi členy své družiny. Svými činy, výjimečnými v porovnání s dalšími ženskými postavami, si vydobyla respekt. Její činy představují maximum, kterého mohla vůbec žena dosáhnout²⁹⁰.

Bergtóra a Torgerd pak v sobě sjednocují aspekty dvou rolí nejčastěji přisuzovaných ženským postavám v rodových ságách. Na jedné straně stojí hrdá žena se silnou vůlí, která je katalyzátorem, či rovnou příčinou, sporů a krevních mest. Na druhé straně je ochránkyně své rodiny, jejího postavení a cti. Je hlasem svědomí, který mužům připomíná jejich povinnost. Obě tyto role jsou klišé, která se v rodových ságách opakují, stejně jako role podněcovatelky²⁹¹. Ženinou jedinou možností bylo spoléhat na pomoc při sporu na neochotné rodinné příslušníky²⁹². Model msty a pře je založen na rovnováze a reciprocitě, přičemž ústředními motivy jsou odplata a splacení. Zahrnuje pečlivé vedení skóre, střídavý rytmus dávání a přijímání, nutnost způsobovat a postihovat²⁹³. Tento model naprosto vystihuje spor, který vedla Bergtóra s Hallgerd. Na Islandu bylo garantováno právo na pomstu, ale jak jsem již zmínila výše, muži se většinou krevní mstě za své blízké příbuzné vyhýbali a substituovali jí finančními kompenzacemi. Zde podle Byocka (2001) vidíme hlavní genderový rozdíl v ságách – v rámci otázky cti a odplaty totiž ságy líčí muže a ženy jako dvě skupiny s rozdílnými cíli²⁹⁴. Anderson (2002) také píše, že se muži snažili vyřešit násilnou smrt v rodině symbolickou cestou, tedy právním procesem na sněmu. Ženy však v ságách fungují jakožto zastánkyně starobylého kodexu cti založeného na krvi a upomínají muže, že násilí je mužská výsada a povinnost. Tak zastávají v ději pasivní roli podněcovatelek tím, že své příbuzné vybičovávají svými činy a urážkami k udržení rodinné

---

²⁹⁰ J. Jesch, *Women in the Viking Age*, s. 83

²⁹¹ J. Jesch, *Women in the Viking age*, s. 189

²⁹² J. L. Byock, *Viking Age Iceland*, s. 202

²⁹³ W. I. Miller, *Bloodtaking and Peacemaking: Feud, Law, and Society in Saga Iceland*, s. 182

²⁹⁴ J. L. Byock, *Viking Age Iceland*, s. 197

cti²⁹⁵. Tím, že se žena podílí na krevní mstě, a to vybráním mstitele, který mstu vykoná, se zahrnuje do centra aktivní rodinné politiky²⁹⁶.

U žen této kategorie můžeme mluvit o větší mobilitě, finanční zaopatřenosti a výrazné schopnosti rozhodovat o svém životě a životě příbuzných. Mohly sekundovat mužům coby významné statkářky, zdatné obchodnice či jako záborci země²⁹⁷. Ilustrovat to můžeme na Aud a Torgunn, které se na Island dostaly vlastními silami. Aud byla jedna z prvních záborců ostrova, zabranou půdu následně ještě rozdělila mezi muže ze své posádky a propuštěnce, kteří s ní na ostrov připluli. Vedla na Islandu vlastní hospodářství a těšila se všeobecné úctě. V sáze se ale také dočteme, že Aud „*vynikala daleko nad ostatní ženy*“. Byla výjimečná tím, čeho všeho dosáhla od doby, kdy ztratila manžela a syna a také tím, že svou vážeností a významem směle konkurovala mužským postavám. Torgunn na Island připlula se značným bohatstvím a v Turídině domě se zařídila podle svého. Rozhodovala o svém životě, o náplni práce, kterou vykonávala a o vlastním, velmi cenném, majetku. Obě si navíc byly vědomy svého konce, přicházející smrti a promptně vyřešily všechny záležitosti spojené s majetkem a vlastním pohřbem, takže nemůže být pochyb, že tyto ženy byly aktivní, rozhodné a nezávislé.

Na příkladu Katly a Geirríd jsme viděli, že ženy mohou provozovat i magii. Nadpřirozené schopnosti nejsou v ságách spojeny jen s ženami, ale i s muži. Postava v ságách praktikující magii není automaticky popisována jako zlá, ani sama kouzla tak nemusí být zobrazována²⁹⁸. V ději ság najdeme stejně tak postavy s magickými schopnostmi, které jsou vylíčené jako ďábelské, jako postavy, které mají laskavější přístup a používají své schopnosti jako prevenci před násilím, nebo kvůli ochraně rodiny a cti²⁹⁹. Podle Renzetti a Currana (2003) byla žena vždy spojována s přírodou, plodností a zdravím, tudíž byly i čarodějky většinou ženy. Dokázaly pečlivě studovat přírodu a pracovat s ní³⁰⁰. V ságách ale magické schopnosti mohla postava, která je ovládala, předat dál učením, tak jako čarodějka Geirríd učila kouzlům mladého Gunnlauga. Souznění s přírodou zde akcentované tolik není, spíše ochota a schopnost učit se. Kouzla se v ságách objevují

---

²⁹⁵ C. Anderson, *No fixed Point: Gender and Blood Feuds in Njál's Saga*, s. 423-429

²⁹⁶ C. J. Clover, *Regardless of sex: Men, Women, and Power in Early Northern Europe*, s. 368

²⁹⁷ C. J. Clover, *Regardless of sex: Men, Women, and Power in Early Northern Europe*, s. 366

²⁹⁸ J. K. Friðriksdóttir, *Women's Weapons: A Re-Evaluation of Magic in the Íslendingasögur*, s. 411

²⁹⁹ J. K. Friðriksdóttir, *Women's Weapons: A Re-Evaluation of Magic in the Íslendingasögur*, s. 412

³⁰⁰ C. Renzetti, D. J. Curran, *Ženy, muži a společnost*, s. 426

v mnoha formách a plní řadu účelů, setkáme se s nimi prostřednictvím věšteckých proroctví, manipulací s přírodními silami, ve formě ochrany a zaklínání. Samotný akt provozování kouzel není explicitně popsán. Lidé s těmito schopnostmi pomáhali nemocným, ostatní u nich hledali pomoc při osobních sporech. O podrobnostech samotného aktu magie, kouzlení, se však nedozvídáme nic bližšího, pouze se dozvíme z děje, že se k něčemu došlo. Katliny optické iluze při skrývání syna Odda jsou toho příkladem – přemění syna do podoby různých zvířat a věcí ve chvíli, kdy ho hledají jeho nepřátelé. Friðriksdóttir (2009) je toho názoru, že mezi ženami-čarodějkami je velké množství vdov a nezávislých žen, které mají svou vlastní domácnost, kde chybí muž. Při nedostatku úřední moci a absenci mužského příbuzného se výkon magie jeví jako mocná ženská zbraň, kterou ženy používají namísto tradičních nepřímých metod, jakou je například podněcování mužských příbuzných. Prosazování rodinné cti je tak zjevně pro ženské postavy stejně důležité, jako pro ty mužské a magie poskytuje možnost k dosažení tohoto cíle³⁰¹.

---

³⁰¹ J. K. Friðriksdóttir, *Women's Weapons: A Re-Evaluation of Magic in the Íslendingasögur*, s. 430

4. Závěr

4.1. Jak je ve mnou vybraných ságách konceptualizováno ženství?

Ženství je v ságách konceptualizováno především v termínech spjatých s rodinným stavem ženy, konkrétně ji vidíme jako dceru, manželku, matku či vdovu. Nicméně pojí se i s následujícími tématy, či kategoriemi, které z textů vyplývají.

4.1.1. Téma sňatku, manželství, rozvodu a vdovství

Sňatek domlouval otec nevěsty (nebo jiný mužský příbuzný) a pravděpodobný ženich, přičemž dívka mohla být otcem dotázána na svůj názor ohledně sňatku, a tímto názorem se následně otec řídil. Muži sjednali převod majetku, místo a čas konání. Žena mohla sňatkem zvýšit muži jeho prestiž v případě, že její rodina měla vyšší společenský status. Dívka nebyla pouze pasivním příjemcem otcova rozhodnutí, sňatek mohla odmítnout s poukazem na nízký sociální status ženicha, jeho finanční situaci nebo nedostatečné hrdinství. Dalším ze základních aspektů života ženských postav bylo manželství, což byl vztah vytvořený na základech majetku. Žena byla manželovi partnerkou a jejich spolužití bylo založeno na spolupráci. Vztah manželů se různí, najdeme zde manželství založená na lásce, spolupráci, komunikaci, dále svazky založené jen na majetku i takové, kde se partneři nedokázali domluvit a jejich manželství brzy skončilo. Manželství končí dvěma způsoby, rozvodem nebo smrtí partnera. Na rozhodnutí k rozvodu má žena větší podíl a nemusí se zpovídat svému otci ohledně svého činu. Z textů lze získat dojem, že za většinu rozvodů si můžou oba partneři, nicméně k takovému ukončení manželství dá popud nejednou žena a důvodem je násilí ze strany partnera. Rozvedená žena si může udržet finanční nezávislost, v případě rozvodu získává část společného majetku, který ji vyjednají její mužští příbuzní. Kromě násilí jsou dalšími důvody k rozvodu například absence milostného života v partnerství, anebo obléknutí si šatů příslušejících opačnému pohlaví. Po smrti manžela má vdova větší pravomoc, má na starosti celý majetek, výchovu dětí a má slovo při dojednávání dalšího sňatku. S rozhodováním jí pomáhají muži, ale žena na jejich rady nemusí brát zřetel, nezpovídá se jim.

4.1.2. Téma spojení ženy s dvěma rodinami

Během svého života žena náležela k oběma rodinám a mohla se ke své původní rodině kdykoliv vrátit, například po rozvodu/smrti manžela. Žena si vezme část majetku

z hospodářství a odjede za svými příbuznými. Vdova však má tu možnost ujmout se hospodářství buď sama, či s pomocí synů. Často nezůstává u jediné svatby, je-li žena schopná mít další potomky, může se za svůj život vdát i několikrát. Výše zmíněné spojení mezi třemi stranami – tedy mezi ženou, její původní rodinou a rodinou vyvdanou – způsobuje mnohé problémy, které zakládají na silný konflikt loajalit vůči rodinám. Tento konflikt se nejvíce projevuje v případech krevních mest, kdy je nutné zaujmout stanovisko ve vyhledávání pomsty.

4.1.3. Téma moci

Ženské postavy disponují mocí a finančními prostředky natolik, že s přehledem konkurují mužům a často také muže převyšují. Osobními kvalitami, či spíše mužskými atributy jako jsou moudrost a odvaha, se z ženy stává aktivní členka společnosti. Žena má vliv, respekt svého okolí a schopnost prosadit si svou, přičemž svou vůli prosazuje prostřednictvím svých vlastních rozkazů, svého muže či mužské družiny. Tato moc, kontrola nad majetkem a vlastním životem je založena na rodinném stavu ženy. Neprovdaná dívka nemá téměř žádnou moc, nelépe je na tom v tomto ohledu vdova, která sama rozhoduje o svém životě, životě svých dětí, o financích a o činnostech spojených s hospodařením.

4.1.4. Téma ošacení

Téma oděvu je v ságách jedno z nejvyhraněnějších, hranice mezi mužem a ženou se nestírá, zůstává striktně oddělena. V ošacení se velice silně projevuje polarita pohlaví. Nošení šatů opačného pohlaví vyvolává v okolí posměch, odsouzení a společenské a zákonné následky, či kupříkladu rozvod. Mezi zakázané prvky v mužském šatníku patří košile s hlubokým výstřihem a vyložené mužské jsou kalhoty, zbraně a vousy. U žen je žádoucí sukně, zástěra či právě košile s hlubším výstřihem. Kalhoty s vysokými ovinovačkami jsou ženě zapovězeny a tudíž vyhrazeny jen muži.

4.1.5. Téma magie

Neopomenutelnou činností, která je však spojena s obojím pohlavím, je provozování magie. Osoba provozující magii není popisována jako zlá, či veskrze špatná. S magií a kouzly se zde setkáváme ve formě proroctví, výkladu snů, manipulací s přírodními silami, ve formě ochrany, zaklínání či zrakových iluzí. Samotný akt není explicitně popsán, z textů pouze víme, že se akt udál. Takové schopnosti mohou být dále předávány učením. Magie se v rukou ženy zdá být další zbraní, která jí pomáhala dosáhnout záměrů a tužeb.

4.1.6. Téma konkubinátu

Konkubína, otrokyně, k níž má muž sexuální přístup, se nepočítala jako další manželka, nedosahovala takových práv a výsad, její postavení v domácnosti bylo zřetelně podřízené, ovšem její činnost a úroveň záležela na muži, který ji koupil.

4.1.7. Téma mimomanželských vztahů

Obvyklý, avšak ne rodinou schvalovaný, byl předmanželský vztah dívky s mužem. Otec dívky, či jiný mužský rodinný příslušník, trvá na ukončení takového vztahu, nicméně svými požadavky apeluje přímo na muže, ne na dceru. Vnímání nevěry se také velmi liší. U muže se paralelní vztah s jinou ženou nepovažuje jako pro muže a jeho rodinu – potažmo manželku – urážející, nevhodný. U ženy a jejího mimomanželského či paralelního vztahu už je situace opačná, jejich nevěra má například negativní dopad na čest rodiny a jejího manžela. Tudíž v případě ženského mimomanželského vztahu zasahuje její původní rodina a snaží se sjednat nápravu, resp. snaží se tyto schůzky ukončit.

4.2. S jakými modely chování, významy, aktivitami, konotacemi je žena spojována?

U žen je akcentován vzhled, čímž mám na mysli krásu a vnější znaky jako výšku a vlasy. Postavy se vyznačují jak pozitivními, tak negativními rysy. Vybrané postavy jsou popisovány jako hodné, milé, oblíbené v kolektivu, odvážné, tvrdé a nesmlouvavé, rozvážné, výřečné, štědré, prudké, neústupné, či vzpurné, marnivé, horké krve, rázné, rozhodné, schopné či silné. Charakteristiky mužů a žen se nestírají, mužské postavy jsou mnohdy vykreslené podrobněji, nicméně značnou část charakteristik mají obě pohlaví společná, lépe řečeno – některé mužské atributy v sobě nese i ženská postava – vlastnosti jako statečný/á, moudrý/á, rozvážný/á, silný/á či odvážný/á. V souvislosti s aktivitami u těchto postav také pozorujeme chladnokrevnost a cílevědomost, s jakými přistupují ke svým vytyčeným cílům. V jedné z postav vidíme i aspekt ženy coby femme fatale, tajemné a svůdné ženy, prototyp negativní hrdinky, která dosahuje svých cílů využíváním své krásy a sexuality.

Co se týče činností, které žena vykonává, vyčteme v ságách znaky dělby práce, činnosti v rámci hospodářství byly oddělené. Žena má na starosti práce uvnitř domu, zpracovává vlnu, šije oděvy pro rodinné příslušníky, vaří a podává jídlo. V případě manželovi

nepřítomnosti má žena sama na starosti celé hospodářství a zastává výchovu dětí. S manželem mají zodpovědnost za zajišťování potravin, přičemž muž potravu shání a žena jí dále přerozděluje, zpracovává ji. Nalezneme zde jak schopné hospodářky, které dokážou i v době nedostatku vyjít se zásobami a finanční prostředky spíše množí, tak hospodářky, které vynakládají neúměrné náklady za drahocennosti bez ohledu na situaci, a kterým zásoby dochází.

S ženami se v textu rovněž pojí řada tvrzení a přirovnání, vyčteme zde například: „*Chladné věru jsou rady žen.*“³⁰²; „*Nejsme ženy, abychom se pro všechno [my muži] zlobili.*“³⁰³; „*[..] rozhodnutí, která činíme my ženy, nebývají dosti uvážena, jde-li o důležité věci.*“³⁰⁴; „*Zprotivilo se mi sedět doma jako ženské.*“³⁰⁵; „*Nejednou vzešlo zlo z ženských řečí.*“³⁰⁶ Jsem toho názoru, že nejvíce takových přirovnání v textech je spojeno s ženami, přičemž tato slova na ženu vrhají negativní světlo. Vyplynávají zde na povrch ženské charakteristiky, postavy jsou těmito větami ilustrovány jako hašteřivé, neklidné, jako ty, jež nedokázaly domyslet důsledky požadovaných činností, nebo ty, z jejichž řečí plynou jen problémy. Rovněž je s despektem pohlíženo na pohyb ženy v prostoru domu a její omezenou možnost vycestovat na moře.

4.3. Jaké jsou motivy žen při podněcování k pomstě?

S ženami souvisí i silný motiv vyhledávání pomsty za mrtvé manžele, mrtvé syny či bratry. Žena se dožaduje pomsty a snaží se zachovat chladnou hlavu, pomstu dlouho připravuje a v případě nutnosti na ni čeká mnoho let. Této pomsty se však neúčastní fyzicky, této aktivity se musí ujmout mužský člen rodiny, skrze něhož dosahuje žena odplaty. Aspekt ženy bojovnice se samozřejmě v textech objevuje, ale lze si povšimnout, že v případech, kdy se žena boje ujme, viníka nezabije, pouze zraní. Žena musí svým podněcováním muže k pomstě přimět. Z aspektu ženy-podněcovatelky vyplývají dvě role, které jsou ženám přisuzovány – žena se silnou vůlí, která je katalyzátorem sporů a krevních mst a žena, ochránkyně rodiny, její cti a postavení. Žena vystupuje jako hlas svědomí, který mužům připomíná jejich povinnost. Možností ženy je spoléhat se na pomoc mužských příslušníků

---

³⁰² *Sága o Njálovi*, kap. 116

³⁰³ *Sága o Njálovi*, kap. 44

³⁰⁴ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 14

³⁰⁵ *Sága o lidech z Lososího údolí*, kap. 70

³⁰⁶ *Sága o Gíslim*, kap. 9

rodiny. Rýsuje se zde hlavní genderový rozdíl v ságách, muž je ten, kdo místo krevní msty upřednostňuje finanční kompenzaci projednanou na sněmu, žena však trvá na mstě „*krev za krev*“ a finanční kompenzace jí nepřijde dostačující. K tomuto účelu používá mnoho metod – upomíná na rodinnou čest, na povinnost mrtvého pomstít, uráží hrdinství svých mužských příbuzných nebo před ně předkládá nebožtíkovy ostatky a krvavé oblečení. V tomto ohledu je žena silně spjata s aspektem krve – požaduje pomstu „*krev za krev*“ a krev na oblečení mrtvého manžela si uchovává jako upomínku pro budoucí generace. Je otázkou, zda krevní mstu žena požadovala kvůli své konfliktní povaze, nebo kvůli loajalitě vůči své rodině a vnitřnímu pnutí za ochranu rodinné cti, statusu a moci. Jsem toho názoru, že žena pomstu nevyžadovala kvůli tomu, že vyhledávala konflikt, či že se bezpředmětně rozhodla pro něčí smrt. Pomstu „*krev za krev*“ vyžadovala z principu zachování rodové cti, kvůli připomenutí důležitosti mrtvého, za kterého pomstu požadovala. Žena se cítila zavázána k udržení statusu rodiny, se kterou je svázána, a také k udržení rovnováhy ve společnosti. Svým odhodláním deklarovala sílu svého rodu.

4.4. Jakou roli hraje muž v životě ženy?

Zpočátku hraje v životě dívky důležitou roli otec, protože rozhoduje o jejím osudu. Dívka je také často popisována jako otcův oblíbený či nejmilejší potomek. Otcové se s dcerami srdečně setkávají, snaží se jim zajistit co nejlepší životní podmínky a ženy také mohou po svém otci dědit. O matkách dívek se tolika informací nedozvídáme, do vyjednávání sňatku nezasahují a nejsou zmíněny ani mezi svatebními hosty. Tudíž v tomto období života je dívka nejvíce vázána vztahem k otci a po sňatku spojována s postavou manžela. Manželka je odkázána na spolupráci s manželem, na vzájemnou dohodu. Často jeden z dvojice v manželství dominuje, přičemž negativně je nazíráno na slabého muže, ne na dominantní ženu. Vdova je samostatnější. Po smrti manžela má na starosti celý majetek, výchovu dětí a má slovo při dojednávání dalšího sňatku. Na její rozhodování mají stále vliv mužští rodinní příslušníci – otec, bratři či synové, avšak v tomto případě se jedná spíše o rady, kterými se žena může a nemusí řídit. Žena je od začátku identifikována svým vztahem k otci, bratrům a posléze k manželovi a synům. Muž v životě ženy tedy hrál důležitou a podstatnou roli, stejně tak jako žena byla důležitou součástí v životě muže. Vidíme zde však značný posun této vazby ženy směrem k nezávislosti na mužských příbuzných v souvislosti s rostoucím věkem, mocí a majetkem ženské postavy.

5. Zdroje

ANDERSON, C. (2002): „*No fixed Point: Gender and Blood Feuds in Njál's Saga*“. In: *Philological Quarterly*, Vol. 81, No. 4: pp. 421 - 440

BEAUVOIR, S. (1966): *Druhé pohlaví*. Praha: Orbis.

BJARNASON, L. L. (1956): „*Character Delineation of Women in the Old Icelandic Sagas*“. In: *Scandinavian Studies*, vol. 28, No. 4: pp. 142 - 153

BOROVSKY, Z. (1999): „*Never in Public: Women and Performance in Old Norse Literature*“. In: *The Journal of American Folklore*, Vol. 112, No. 443: pp. 6 – 39

BOURDIEU, P. (2000): *Nadvláda mužů*. Praha: Karolinum.

BRYMAN, A. (2004): *Social Research Methods*. Oxford University Press.

BYOCK, J. L. (2001): *Viking Age Iceland*. London and New York: Penguin Books.

CALLOW, C. (2006): „*Reconstructing the past in medieval Iceland*“. In: *Early Medieval Europe*, vol. 14, No. 3: pp. 297 - 324

CLOVER, C. J. (1993): „*Regardless of sex: Men, Women, and Power in Early Northern Europe*“. In *Speculum*, vol. 68, No. 2: pp. 363 - 387

DOOVÁ, L. (2009): „*Odějme Tóra v nevěsty úbor!*“. O genderových stereotypch severské společnosti v době Vikingské éry. In: *Theatrum historiae*, vol. 5, pp. 201 - 214

E_Úvod do společenskovedních metod. Online. Dostupné z: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614> /cit. 3. 2. 2009/.

FRIDRIKSDÓTTIR, J. K. (2009): „*Women's Weapons: A Re-Evaluation of Magic in the Íslendingasögur*“. In: *Scandinavian Studies*, vol. 81, No. 4: pp. 409 – 436 ???

HARTLOVÁ, D. (1998): *Slovník severských spisovatelů: dánská literatura, faerská literatura, finská literatura, finskošvédská literatura, fríská literatura, islandská literatura, nizozemská literatura, norská literatura, švédská literatura*. Praha: Libri.

HENDL, J. (2005): *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

HOLLANDER, L. M. (1959): „*The Structure of Eyrbyggja Saga*“. In: *The Journal of English and Germanic Philology*, vol. 58, No. 2: pp. 222 - 227

JESCH, J. (1991): *Women in the Viking Age*. Woodbridge: The Boydell Press.

JOCHENS, J. (1998): *Women in Old Norse Society*. Cornell University Press.

JOCHENS, J. (1986): „*Consent in Marriage: Old Norse Law, Life, and Literature*“. In: *Scandinavian Studies*, vol. 58, No. 2: pp. 142 – 176

JOCHENS, J. (1991): „*Old Norse Magic and Gender: Þáttr Þorvalds ens Víðforla*“. In: *Scandinavia Studies*, vol. 63, No. 3: pp. 305 - 317

KADEČKOVÁ, H. (2009): *Dějiny Islandu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

KARRAS, R. M. (2003): „*Marriage and the Creation of Kin in the Sagas*“. In: *Scandinavian Studies*, vol. 75, No. 4: pp. 473 – 490

KARRAS, R. M. (1990): „*Concubinage and Slavery in the Viking Age*“. In: *Scandinavian Studies*, vol. 62, No. 2: pp. 141 – 162

MILLER, W. I. (1990): *Bloodtaking and Peacemaking: Feud, Law, and Society in Saga Iceland*. Chicago: The University of Chicago Press.

OAKLEY, A. (2000): *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál.

RENZETTI, C. a CURRAN, D. J. (2003): *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum.

Sága o Gíslim Súrssonovi, in: *Staroislandské ságy*. (1965). Překlad: Ladislav Heger. Praha: SNKLU

Sága o Njálovi, in: *Staroislandské ságy*. (1965). Překlad: Ladislav Heger. Praha: SNKLU

Sága o lidech z Lososího údolí, in: *Staroislandské ságy*. (1965). Překlad: Ladislav Heger. Praha: SNKLU

Sága o lidech z Eyru, in: *Staroislandské ságy*. (1965). Překlad: Ladislav Heger. Praha: SNKLU

SCHACH, P. (1952): „*The Use of the Simile in Old Icelandic Family Sagas*“. In: *Scandinavian Studies*, vol. 24, No. 4: pp. 149 – 165

The Dark Art of Seduction: Femme Fatales – From Noir to Horror, and Back. Online. Dostupné z: <http://watchinghorrorfilmsfrombehindthecouch.blogspot.cz/2010/06/dark-art-of-seduction-femme-fatales.html> /cit. 8. 6. 2010/.

THURNWALD, R. (1971 [1932]): *Postavení ženy ve společnosti* in: Wolf, Josef: *Kulturní a sociální antropologie*. Svoboda, Praha 1971, s. 117-136.